

קישוטי בלה

לכבוד שבת שבע ברמות

מיכאל ורחל

פרשת לך לך תשע"ח

בשבת והודיה להשי"ת שהחיינו וקיימנו והגענו לזמן הזה,
עת דודים, שמחת לבנו, בנישואי בנינו היקרים, מיכאל
עב"ג רחל, הננו להעלות זבח תודה מעט, בדברי תודה
מתוקים מדבש ונופת צופים.

התודה אחת היא, להורינו היקרים, עם כל אחינו ואחיותנו,
אשר טרחו ובאו מכל קצווי ארץ הקודש, לשבות עמנו
בשבת קודש, בשבת אחים גם יחד, יהיו דברים אלו
למשיב נפש בכל שעה משעות השבת, בתקווה שימצאו
חן ושכל טוב, להתענג עליהם.

בתפילה לאל עליון, שיזכה את כולנו לשובע שמחות
תמיד, בלב שמח.

משפחות

קנישיופיני בלדיה

שְׁלוֹם עֲלֵיכֶם מִלֵּאכִי הַשְׂרֵת מִלֵּאכִי עֲלִיוֹן מִמֶּלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

בּוֹאֲכֶם לְשִׁלוֹם מִלֵּאכִי הַשְׁלוֹם מִלֵּאכִי עֲלִיוֹן מִמֶּלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

בְּרַכּוֹנִי לְשִׁלוֹם מִלֵּאכִי הַשְׁלוֹם מִלֵּאכִי עֲלִיוֹן מִמֶּלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

צִאתְכֶם לְשִׁלוֹם מִלֵּאכִי הַשְׁלוֹם מִלֵּאכִי עֲלִיוֹן מִמֶּלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

כִּי מִלֵּאכִיו יֵצֵא לָךְ לְשִׁמְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ:

יְהוָה יִשְׁמַר צִאתְךָ וּבּוֹאֶךָ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם:

רְבוּזָן כָּל הַעוֹלָמִים אֲדוֹן כָּל הַנְּשִׁמּוֹת אֲדוֹן הַשְׁלוֹם. מֶלֶךְ אֲבִיר. מֶלֶךְ בְּרוּךְ. מֶלֶךְ גְּדוֹל. מֶלֶךְ דּוֹבֵר שְׁלוֹם. מֶלֶךְ הַדּוֹר. מֶלֶךְ וְתִיק. מֶלֶךְ זָד. מֶלֶךְ חַי הַעוֹלָמִים. מֶלֶךְ טוֹב וּמַטִּיב. מֶלֶךְ יָחִיד וּמְיֻחָד. מֶלֶךְ כְּבִיר. מֶלֶךְ לּוֹבֵשׁ רַחֲמִים. מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים. מֶלֶךְ נִשְׁגָּב. מֶלֶךְ סוֹמֵךְ נוֹפְלִים. מֶלֶךְ עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית. מֶלֶךְ פּוֹדֶה וּמַצִּיל. מֶלֶךְ צַח וְאֲדוֹם. מֶלֶךְ קְדוֹשׁ. מֶלֶךְ רֵם וְנִשְׂאָ. מֶלֶךְ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה. מֶלֶךְ תָּמִים דְּרָכָיו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי. עַל כָּל הַחֲסֵד אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִמָּדִי וְאֲשֶׁר אָתָּה עֲתִיד לַעֲשׂוֹת עִמָּי וְעַם כָּל בְּנֵי בֵּיתִי וְעַם כָּל בְּרִיּוֹתֶיךָ בְּנֵי בְרִיתִי. וּבְרוּכִים הֵם מִלֵּאכֶיךָ הַקְדוֹשִׁים וְהַמְּהוֹרִים שֶׁעָשִׂים רְצוֹנְךָ. אֲדוֹן הַשְׁלוֹם מֶלֶךְ שֶׁהַשְׁלוֹם שְׁלוֹ בְּרַכּוֹנִי בְּשִׁלוֹם. וְתַפְקֹד אוֹתִי וְאֵת כָּל בְּנֵי בֵּיתִי וְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשִׁלוֹם:

מֶלֶךְ עֲלִיוֹן עַל כָּל צָבָא מְרוֹם. יוֹצְרֵנוּ יוֹצֵר בְּרָאשִׁית. אֲחִלָּה פִּנְךָ הַמַּאֲוִירִים שֶׁתִּנְּקָה אוֹתִי וְאֵת כָּל בְּנֵי בֵּיתִי לְמַצָּא חַן וְשֶׁכֶל טוֹב בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל בְּנֵי אָדָם וּבְעֵינֵי כָל רוֹאֵינִי לְעִבּוֹדְךָ. וְנִשְׁנֶה לְקַבֵּל שְׂבָחוֹת מִתּוֹךְ רֹב שְׂמִיחָה וּמִתּוֹךְ עֶשֶׂר וּקְבוֹד וּמִתּוֹךְ מַעוֹט עֲוֹנוֹת. וְהִסֵּר מִמֶּנִּי וּמִכָּל בְּנֵי בֵּיתִי וּמִכָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל כָּל מִינֵי חוֹלִי וְכָל מִינֵי מַדּוּחַ וְכָל מִינֵי דְלוּת וְעִנְיָוִת וְאִבּוֹנוּת. וְתֵן בְּנִי יוֹצֵר טוֹב לְעִבְדְּךָ בְּאִמָּה וּבִרְאָה וּבִאֲהָבָה. וְתִתֶּנִּי מְכַבְּדִים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל רוֹאֵינִי. כִּי אַתָּה הוּא מֶלֶךְ הַכְּבוֹד כִּי לָךְ נִאֲחַז כִּי לָךְ יֵאָדָה:

אֲנִי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים צוּחַ לְמִלֵּאכֶיךָ מִלֵּאכִי הַשְׂרֵת מִשְׁרֵתִי עֲלִיוֹן שִׁיפְקֹדוּנִי בְּרַחֲמִים וּבְרַכּוֹנִי בְּבוֹאֵם לְבֵיתִי בְּיוֹם קִדְשֵׁנוּ. כִּי הִדְלַקְתִּי גְרוֹמִי וְהַצַּעַתִּי מִטְּהָרִי וְהִחַלְפִתִּי שְׂמִלּוֹתִי לְכְבוֹד יוֹם הַשְּׁבָת. וּבִאתִי לְבִיתְךָ לְהַפִּיל וְתַחֲנִתִּי לְפָנֶיךָ שְׂתַעֲבִיר אֲנִיחִתִּי. וְאֵעִיד אֲשֶׁר בְּרִאת בְּשִׁשָּׁה יָמִים כָּל הַיָּצוֹר וְאֲשַׁעֲהָ. וְאֲשַׁלֵּשׁ עוֹד לְהַעֲדִיר עַל כּוֹסֵי בְרוּךְ שְׂמִיחָתִי. כֹּאֲשֶׁר צִוִּיתִנִי לְזַכֵּרוֹ וּלְהַתְעַנֵּג בְּיָדְךָ נִשְׁמָתִי אֲשֶׁר נִתַּתָּ בִּי:

בּוֹ אֲשַׁבּוֹת כֹּאֲשֶׁר צִוִּיתִנִי לְשַׁרְתָּהּ וְכֵן אֶגִּיד גְּדֻלָּתְךָ בְּרַשָּׁה. וְשׁוּיָתִי יְהוָה לְקִרְאָתִי שֶׁתַּרְחֲמֵנִי עוֹד בְּגִלּוֹתִי לְגֻאֲלִי. וְלַעֲזוֹר לְבִי לֹאֲהַבְתָּהּ. וְאִזְּמֹר פְּקוּדֶיךָ וְחֻקֶּיךָ בְּלִי עֶצֶב וְאֶתְפַּלֵּל כְּדַת כְּרָאוֹי וּכְנֻכּוֹ: מִלֵּאכִי הַשְׁלוֹם בּוֹאֲכֶם לְשִׁלוֹם. בְּרַכּוֹנִי לְשִׁלוֹם וְאֶמְרוּ בְּרוּךְ לְשִׁלְחֵנִי הַעֲרוּךְ. וְצִאתְכֶם לְשִׁלוֹם מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם אָמֵן סְלֵה:

אָשְׁת־חַיִּל מִי יִמָּצֵא וְרַחֵק מִפְּנִינִים מִכָּרָה: בָּטַח בָּהּ לֵב בַּעֲלָהּ וְשָׁלַל
 לֹא יִחְסֹר: גָּמְלָתָהּ טוֹב וְלֹא־רָע כֹּל יָמֵי חַיֶּיהָ: דָּרָשָׁה צְמֹר וּפִשְׁתִּים
 וְתַעֲשֶׂה בְּחִפְזָן בִּפְיָהּ: הִיְתָה בְּאֵנִיּוֹת סוֹחֵר מִמֶּרְחֵק תֵּבִיא לְחֶמְדָּה: וְתִקֵּם
 בְּעוֹד לִילָהּ וְתִתֵּן טָרֶף לְבֵיתָהּ וְחֵק לְנַעֲרֹתֶיהָ: זָמְמָה שָׂדֶה וְתִקְחָהּ
 מִפָּרִי בִפְיָהּ נֹטַע נֹטְעָה כָּרֶם: חָגְרָה בְּעוֹז מִתְנִיָּהּ וְתֹאמֶן זִרְעוֹתֶיהָ:
 טָעַמָּה בִּי־טוֹב סוֹחֶרָה לֹא־יִכָּבֵד בַּלֵּיל בַּלֵּילָהּ גָּרָה: יָדֶיהָ שָׁלְחָה בְּפִישׁוֹר
 וּכְפִיָּהּ תִּמְכּוּ כֶּלֶךְ: כִּפָּה פָּרָשָׁה לְעֵנִי וַיָּדֶיהָ שָׁלְחָה לְאַבְיוֹן: לֹא־תִירָא
 לְבֵיתָהּ מִשָּׁלֵג כִּי כָל־בֵּיתָהּ לְבָשׁ שָׁנִים: מִרְבָּדִים עָשְׂתָה־לָּהּ שֵׁשׁ
 וְאַרְגָּמָן לְבוּשָׁה: נוֹדַע בְּשִׁעָרִים בַּעֲלָהּ בְּשִׁבְתּוֹ עַם־זִקְנֵי־אַרְצָן: סָדִין
 עָשְׂתָה וְתִמְכּוּר וְחִגּוֹר נִתְּנָה לְכַנְעָנִי: עִז־וְהֶדֶר לְבוּשָׁה וְתִשְׁחַק לְיוֹם
 אַחֲרָיוֹן: פִּיהָ פִּתְחָה בְּחֶכְמָה וְתוֹרַת־חֶסֶד עָלֶי־לְשׁוֹנָהּ: צוּפִיָּה הִלִּיכּוֹת
 בֵּיתָהּ וְלֶחֶם עֲצָלוֹת לֹא תֹאכַל: קָמוּ בְּנֵיהָ וַיֵּאֱשְׁרוּהָ בַּעֲלָהּ וַיִּהְלָלָהּ:
 רַבּוֹת בְּנוֹת עָשׂוּ חַיִּל וְאֵת עֲלִית עַל־בִּלְנָהּ: שָׁקַר הַחַן וְהַבֵּל הִיפִי אִשָּׁה
 יִרְאֵת־ד' הִיא תִתְּהַלָּל: תִּגְוִ־לָהּ מִפָּרִי יָדֶיהָ וַיִּהְלָלוּהָ בְּשִׁעָרִים מַעֲשִׂיהָ:

אב הרה"ק

דברי הגר"א

בעניני נישואין

ליקוט בעניני קידושין ונשואין, עיקרו מדברי רבינו הגר"א

א. ענין השתדלות בשידוכים, והטעם דקשה זיווגם כקריעת ים סוף.

פי' רבינו להיכלות פקודי היכל ו [רנה א, לג בנדפס]

וענין הפסוק כך הוא שקודם לכן אמר בטחו בו בכל עת שהוא סוד הזיווג שנקרא כל ועת בחיבורא כידוע, ואמר שיש לבטוח זה על ה' כמ"ש (מו"ק יח ב) מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים שמה' אשה לאיש, מן התורה מה' יצא הדבר, מן הנביאים ולא ידעו כי מה' הוא, מן הכתובים ומה' אשה משכלת, וכמ"ש אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו שהוא הזיווג שנקרא בנין בית כידוע, ואמר אם ה' כו' ששוא הוא עסק בני אדם בענין הזיווג שהכל הוא מואת ה' וז"ש אך הבל בני אדם כזב בני איש רק במאזנים לעלות אבל המה מהבל יחד כו'.

ואמר לעלות שפעמים אחד הוא למטה עולה ע"י פעולתו של הקב"ה למעלה ומגיע לחבירו ומתחבר כחדא. וז"ש וע"ד במאזנים לעלות ואע"ג כו' וסלקין ומתחברין כו' ורצונו בזה לפרש מלת לעלות כנ"ל....

וז"ס קשה לזווג כקריעת ים סוף שנאמר מוציא אסירים כו' כנ"ל. והענין כמ"ש בזהר שקשיות הקריעת י"ס הוא לעשות דין וחסד כאחד בעת אחד דבכל זמן מאזני צדק נוטין לימין או לשמאל ואז היו שקולין כא' דין למצרים ורחמים לישראל וכן הזיווג הוא להיות שקולין ב' המאזנים כא' כנ"ל.

ב. דברים שזוכה ע"י האשה.

י"ב מתנות שזוכה באשה, [וכנגדם יב לשונות בברכה אחרונה של שבע ברכות].

י' דברים שזוכה באשה?

¹ בקטע קודם לזה ביאר רבינו ענין זה עוד: וכמ"ש כל אינון דשקילין דא עם דא ולא שקיל דא יתיר מן דא סלקין ואתחברן כחדא ואינון חבורא דדו"ג כחדא וע"ד במאזנים לעלות. ר"ל ששני המשקלים היו שקולין יחד בשוה והיו הזיווג להיותם ממוזגין בשוה והיו המשקל והענין שחסדים שלו יהיו בשוה עם הגבורות שלה ומעשיהן ומדריגתם בשוה (וכמ"ש ריש סוטה אין מזווגין את האדם אלא לפי מעשיו ואע"ג שהקשו והא אר"י ארבעים יום קודם יצירת הולד ב"ק וצא ואומר בת פ' לפלוגי ואמרו ל"ק כאן בזיווג ראשון כאן בזיווג שני בזיווג ראשון ג"כ הוא לפי מדריגתם רק שאין לפי המעשים שעדיין לא נולדו. והיו קשה הזיווג כקריעת י"ס שאין שכיח שיהיה זי"ג אח"כ עד הזיווג שקולין במעשיהם וכמ"ש מושיב יחידים ביתה מוציא אסירים בכושרות בכי ושירות שהן דו"ג דכר ושירות שהן גבורות בימינא בכי בנזק' גבורות שבשמאלא שהן דין גמור והן אש ואש הנ"ל וזיווג לאתסבמא יחד ופעמים שאין שוין אם הנזק' גוברת אז בכי ואם הדוכרא גובר אז שרות וכו'.

² בביאורו לתיקונים נה ד בנדפס ב' דאמנס בז"ח פ' חקת מבואר שזוכה ביב דברים וכנגדם יב דברים בברכה אחרונה של שבע ברכות וכדלהלן, מ"מ בזהר פרשת תרומה יש י' דברים ויובאו הדברים להלן. ובסוף הקונטרס העתקנו דברי הזהר בפר' תרומה ומדברי רבינו שם נראה שיש בנוסח ברכה זו ב' ג' ובס' חופת אליהו ציין שיש ג' שמחסרים בברכה זו דיצה וחדזה ע"י בשינוי נוסחאות בר"מ מהדורות הרש"פ פ"י מהלכות אישות.

אמר רבי תנחום א"ר חנילאי כל אדם שאין לו אשה שריו בלא שמחה בלא ברכה בלא טובה בלא שמחה דכתיב ושמחת אתה וביתך בלא ברכה דכתיב להניח ברכה אל ביתך בלא טובה דכתיב לא טוב היות האדם לבדו במערבא אמרי בלא תורה בלא חומה בלא תורה דכתיב האם אין עזרתי בי ותושיה נדחה ממני בלא חומה דכתיב נקבה תסובב גבר רבא בר עולא אמר בלא שלום דכתיב וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך ולא תחטא.

שם סג, א

א"ר אלעזר: כל אדם שאין לו אשה אינו אדם, שנאמר: זכר ונקבה בראם... ויקרא את שמוס אדם.

ביאור הטעם דלא נקרא אדם (אדרת אליהו בראשית א, כז)

ואמר 'ברא אותי' ואח"כ 'ברא אותם' שבתחלה עלה במחשבה לברוא אחד ואחר כך נבראו שנים (ברכות סא, א), כי נבראו שנים נפרדים בגופם וכן בנפשותם. והיה זה כדי שיוכלו להוליד נפש כלולה מנפשות האב והאם, שהם היו בתחלה מחוברים וכלולים ביחד ואחר כך נפרדו, ובוולד נכללים גם כן יחד, וכמו שפירש הרשב"א ז"ל בחידושי אגדות. ואמר "ויברא", הוא בריאת הנשמה, והוא 'בצלמו', והוא עיקר האדם, כי הגוף נקרא בשר האדם. ואחר כך פרט הכתוב סדר בריאתם, כי מתחלה קודם היצירה לא היה לו רק נפש אחת כלולה מושתיים, ואחר כך חלק לשתיים, וזה שאמר "בצלם" כו', כי נשמות הזכר והנקבה הן בשלימות, ונקראו "אדם", כמו שאמרו (יבמות סג, א), כל השרוי בלא אשה [אינו אדם שנאמר זכר ונקבה בראם ויקרא את שמוס אדם]:³

ובמדרש הנעלם פר' רות [צינו רבינו בפי' לפ' תרומה]: ולבסוף חותם המבדק, אשר ברא ששון ושמחה חתן וכלה וגו', משום יקרא ידידה, דאית ביה עשרה אמונים, כנגד עשרה מאמרות שבהן נברא העולם: רבי יודאי אמר, שבעה אינון, ששון ושמחה חד. חתן תרי. וכלה תלת. גילה ורינה ד'. דיצה וחדוה חמש. אהבה ואחוה שש. שלום וריעות שבע: רבי חנינא, פריש כל חד וחד על קיומיה, ששון חד. שמחה ב'. חתן ג'. וכלה ד'. ומוסיף, גילה ה'. דיצה ו'. אהבה ח'. ואחוה ט'. וריעות י'. דהא אינון עשרה, כנגד מאמרות, שבהן נברא העולם. ואית בברכה זו ה' קולות, שבהן נתנה התורה. וכולן יורשת כלה בתולה בברכות. ולג' זו לא מנינן רנה וחדוה. או שאינם נמנות כשנים אלא כאחד וכדברי ר' יודאי.
³ עי' של"ה הקדוש - שער האותיות - עמק ברכה (סו).

גרסינן בפרק הבא על יבמות (סב, ב) אמר ר' תנחום בר חנילאי, כל השרוי בלא אשה שריו בלא טובה בלא שמחה בלא ברכה וכו'. במערבא אמרי, בלא תורה בלא חומה וכו'. רבא בר רב עולא אמר, אף בלא שלום, דכתיב (איוב ה, כד), וידעת כי שלום אהלך וגו'. הנה הודיענו היות האשה סבה של כל הטובות האלה, לפי שבה הוא השלמותו בדוגמא זו למעלה סוד צלם ודמות, כי תשוקת העליונים להריק ברכה אל בית דוד, ובסבתה מתברך המלך שלמה. והוא שאמר עליה (שה"ש ה, ב), אחותי רעייתי, ואחז"ל במדרש חזית (שהש"ר א, ו), רעייתי מופרנסתי. וכשהמלך הקדוש מרוחק מן המלכה כפי התעוררות התחתונים, אין המלך שלם, כי אינו אלא חצי אדם ואין טובה אלא על דבר שלם ועל השלימות תחול הטובה. בלא ברכה, שהברכה נמנעת מלכא לפי שאין שם על מה שתחול והשמחה נמנע בזה. בלא תורה, שהאשה הידועה נקראת תורה, שנאמר (קהלת ט, ט), ראה חיים עם האשה וגו'. בלא חומה, כי נקבה תסובב גבר, והאשה יושבת בשער שומרת לבל יקרב איש זר אל הקודש, ואחר שאין לו אשה הרי גדר פרוץ והכעס נכנס לחפש בגני המלך. בלא שלום, כי נסתלק השלום מן הארץ ועת מולחמה באה בה.

ות"ח, תריסר תרעין אית לה להאי בירא קדישא, קרתא קדישא, דאקרי ירושלים. ומן אינון תרעין נפקין לעלמא תריסר מתנן עילאין:

טובה. ושמחה. ברכה. ושלוש. עזרה. כפרה. תורה. חכמה. וחיים. ורצון. ועושר. וכבוד. וכל שבטא ושבטא, יניקו מתנה עילאה ליה:

הה"ד, וממדבר מתנה. מאי מדבר. כד"א, ומדברך נאווה. מההוא מדבר אתיין לו מתנה עילאה. בהאי זמנא כד אינון לא מתפרשאן מלאסמכא לה: וע"ד אתערורי חביריא, דכד ב"נ נסיב איתתא, אתדבק בשכינתא. דהא עד לא אנסיב, לא שריא עליה. דלית שכינתא שריא על אתרא פגימא. וכד לא שריא עליה, איהי אתמונעו מניה תריסר מתנן עילאין:

ועל דא איתערורי חביריא, כל השרוי בלא אשה, שרוי בלא טובה. כד"א, לא טוב היות האדם לבדו. בלא שמחה, דכתיב ושמחת אתה וביתך. בלא ברכה, דכתיב להניח ברכה אל ביתך. בלא שלום, כד"א וידעת כי שלום אהלך. בלא עזרה, דכתיב אעשה לו עזר כנגדו. בלא כפרה, דכתיב וכפר בעדו ובעד ביתו. בלא תורה, כד"א האם אין עזרתי בי ותושיה נדחה מומני. בלא חכמה, כד"א חכמות נשים בנתה ביתה. בלא חיים כד"א ראה חיים עם האשה אשר אהבת. בלא רצון, כד"א מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה'. בלא עושר, כד"א בטח בה לב בעלה ושלל לא יחסר. בלא כבוד, כד"א אשת חן תתמוך כבוד:

בגין דהאי אשת חיל, יראת ה' אקרי. כד"א, יראת ה' טהורה. וכד נסיב ב"נ, כללו תריסר תרעין אתפתחן, לאוספא ברכאן על רישיה. בגין דיתיב בסתרא דמטרוניתא, ואשתלים כגוונא דלעילא:

ביאור רבינו על מסכת מגילה⁴

ושאר י"ב ברכות⁵ נגד י"ב שבדעת, יב נהורין עילאין י"ב מתנות שזוכה באשה כן בתורה ובתפלה. והן א. חכמה ב. תורה ג. כפרה ד. עזרה ה. חיים ו. ברכה ז. שלום ח. שמחה ט. עושר י. טובה יא. כבוד יב. [רצון]. כמ"ש א. חכמת נשים בנתה ביתה האם אין עזרתי בי ב. ותושיה כו' ג. וכפר בעדו ובעד ביתו ד. אעשה לו עזר כנגדו ה. ראה חיים עם אשה אשר אהבת ו. להניח ברכה ז. וידעת כי שלום אהלך ח. ושמחת אתה וביתך ט. בטח בה לב בעלה [ושלל לא יחסר] י. מצא אשה מצא טוב יא. אשת חן תתמוך כבוד יב. מצא אשה ויפק רצון מה'.

⁴ נדפס בסידור הגר"ה ובליקוטי הגר"א, קטע מענין יח ברכות בברכת שמונה עשרה, לאחר הביאור של ג' ראשונות וג' אחרונות.

⁵ שבתפילת שמונה עשרה אחר ג' ראשונות.

קידושין פ"ג ב"ק

וכנגדן י"ב דברים בברכה אחרונה של נשואין [ששון, שמחה, חתן, כלה, גילה, רינה, דיצה, חדוה, אהבה, אחוה, שלום, רעות]

והן ג' ז' ויב' קידושין וברכות ומתנות. [פי' שער נפתלי- פי' שהם ג' ז' וי"ב, כי האשה נקנית בשלשה דרכים, ושבע ברכות בחופה וי"ב מתנות כאשר ביארם רבינו לעיל].⁷

פי' לספר יצירה - פרק א משנה א

ובקדושין ג' דרכים זו' ברכות וי"ב מתנות שכנגדן ששון כו'. וכ"ה בתפלה עצמה ג' קדושות זו' ברכות וי"ב אמצעיות שהן י"ב מתנות.

בביאורו להיכלות רנ"ב [כו א בנדפס בסוף ד"ה ת"ח רוחא]

וכן בכל מצוה כמו בפרו ורבו ג' קדושין זו' ברכות כמ"ש ברע"מ [וי"ב מתנות שכנגדן בברכה ששון ושמחה כו']
וכן בק"ש וכן ותפלה וכל המצות כידוע.

בתיקונים מבואר שזוכה בי' דברים וביאור הדברים

תיקון כא' [נה בנדפס עם ביאור רבינו]: לב חכם לימינו דא אשת חיל עטרת בעלה, עלה אתמור מוצא אשה מוצא טוב, דאיהי יצר הטוב מזליה דבר נש, עלה אתמור להניח ברכה אל ביתך, ברכת ה' היא תעשיר, ועלה אתמור ראה חיים עם האשה אשר אהבת:

⁶ מש"כ רבינו על ג' שהם דברים שאשה נקנית בהם זו ברכות מוצאנו תוספת דברים בפ' להושע ב, כא עי' להלן.

⁷ ובהמשך שם מנה רבינו הרבה מאוד דברים שבהם מניין זה' הוא כנגד הזכר וי"ב כנגד הנקיבה, וזהו סוד הדבר שזוכה ע"י הנשואין ל"ב ברכות עיי"ש.

⁸ זו"ל התיקונים: לב חכם לימינו דא אשת חיל עטרת בעלה, עלה אתמור מוצא אשה מוצא טוב, דאיהי יצר הטוב מזליה דבר נש, עלה אתמור להניח ברכה אל ביתך, ברכת ה' היא תעשיר, ועלה אתמור ראה חיים עם האשה אשר אהבת:

איהי בדיוקנא דשכינתא תתאה כלילא מעשרי, ואיהי נר מצוה, ורוחא דנשיב בה תפארת ישראל איהי בכנפי ריאה, ודא איהו ותורה אור, דנהיר בה דא שכינתא עלאה נשמות חיים, דנתתא מן מוחא לאנהרא לון בלבא:

בביאור רבינו שם.

עלה אתמור להניח כו' - ר"ל כמ"ש כל השרוי כו' שנאמר להניח כו' וי"ב מתנות זכיא בשבילה שכנגדן תקינו י"ב דברים ששון ושמחה כו' כמ"ש בז"ח פ' חקת אבל בזוהר פ' תרומה אמר ההוא רביא דעשרה דברים אינון ע"ש קס"ט ב' ז"ש כאן איהי בדיוקנא דשכינתא כו' כלילא מעשר ור"ל לכן נאמר באשה עשר דברים הנ"ל שהיא דוגמת השכינה דכלילא מעשר וכ"ה בלבא וכל עשרה דברים הכל הוא בלב טוב והיא אשה טובה דמשבח קרא במשלי אשת חיל כו'.

ובנ"א כתב:

ברכה אל ביתך ברכת ה' היא תעשיר ועלה אתמור ראה חיים עם אשה אשר אהבת איהי בדיוקנא כו' - ור"ל עשרה דברים כנ"ל והן חיים עושר כו':

הטעם שזוכה בברכות הנ"ל ע"י אשתו. דהאיש כנגד הרוח והאשה כנגד הנפש, ולכן אשתו כ'גופי' דהנפש היא בשיתוף הגוף, והברכות מוכח הנפש, ולכן רק בחיבור הרוח והנפש יכול לזכות לכל הברכות וזה ענין אשתו 'כגופי'.¹⁰

איהי בדיוקנא דשכינתא תתאה כלילא מעשר, ואיהי נר מצוה, ורוחא דנשיב בה תפארת ישראל איהי בכנפי ריאה, ודא איהו ותורה אור, דנהיר בה דא שכינתא עלאה נשמות חיים, דנתתא מן מוחא לאנהרא לון בלבא:

⁹ שהיא ספירת המלכות וכלולה מכל הספירות.

¹⁰ באור הגר"א על תקו"ז - תיקון סט [קטז א בנדפס], ולעילא דזר הולך דא ו' כו' והארץ כו' - דרוח אזיל בגלגולא ונפשא דאיהי שתופא לא אולא בגלגולא כלל דהיא אתתא לשבת בית וכ"ה בכל דו"ג דזכר סובב הולך כל היום ואתתא כל כבודה כו' וכן יום ולילה וכן בזיווגא אתתא קרקע עולם כו' ואמר ואיהי שעתא כו' דרמ"ח מ"ע ושס"ה מל"ת הן נגד דו"ג רוח ונפש ולכן נשים חייבות במל"ת ורמ"ח מ"ע הן נגד רמ"ח אברים ושס"ה מל"ת הן נגד שס"ה ימי השנה דהאדם והזמן הן נגד דו"ג רוח ונפש והנה כל הרוחות הן נאצלים ממשות ימי בראשית כל הנשמות שבגוף והן לפי האברים יש שתלוין בראש ויש בנימין כו' וכמש"ל תי"ח וש"מ והנפשות תלויות בזמן כל הזמן של ששת אלפי שנה הן גוף אחד לכל הנפשות כי כל שנה מחולקים לשס"ה ימים וכל יום עד רגעים והנה מכוונים אברי הגוף של הרוחות נגד אברי הגוף של הזמן שהן דו"ג וז"ש בס"י שחלק לג' עש"ן עולם שנה הן דו"ג הנפש כולל דו"ג רוח ונפש שנאצל משניהם וכד ב"ג זכי שהרוח יוצא מכוון בשעה שמכוונת לו וזה שזוכה לבת זוגו כי הנפש אינה יוצאה כי אם לפי שעתו ולכן אינה אולא בגלגולא כי היא א"א לצאת אלא לפי שעתה והרוח אינה יוצאה לפי השעה רק המקום בעולם שכל העולם גוף א' הוא כנ"ל אלא כאשר זוכה כנ"ל אבל בגלגולא א"א לזכות לבת זוגו אם לא שהראשונה לא היתה בת זוגי' וכן בשני ושליש' וז"ש ואיהי שעתא כו' דהיא נקרא שעתא שהיא הזמן כנ"ל ובזמן עצמו היום הוא דכורא ושעה נוק' לכן יום לשון זכר ושעה לשון נקבה וכמו בשנה שהשמש סובב פ"א שנה והירח י"ב פעמים וכ"ה ביום והן דו"ג שבנוק' וז"ש ובג"ד איתמור לית כו'. דהכל בנוק'. ואמר ולית לכל ב"ג כו' אלא לבעלה כנ"ל שדווקא אם בעלה בא באותה שעה המכוונת כנ"ל וא"ל אז צדיק ורע לו דלא קיימא ל' שעתא וע"ל ב' זכאה איהו כו' כמה דאוקמורו כל הדוחק כו' ר"ל שיצא לפני השעה שלו ועמ"ש בתנ"ח פ"ד ד' ת"ח גלגול דאת ו' כו' ועמ"ש וע"ל ב' כמה דאוקמורו מ"מ אשתו

בפ' לס' יצירה¹¹ כ' הטעם משום דהשפעה עליה היא לצורך המלכות ולכן כל שאין חיבור אין השפעה.

ג. צריכים אבי הכלה ואמה להולידה אצל החתן

[והוא ענין השושבינות¹², ומשמע כנוהגים שהאב והאם מביאים אותה ולא ב' האמהות¹³].

זהר בראשית מט ע"א ויבן ה' אלקים אוף הכי בשם מלא דהא אבא ואמא אתקינו לה עד לא אתת לבעלה את הצלע כו' אבל או"א אתקינו לה לאתפייסא בעלה בהדה ויביאה אל האדם מהכא אוליפנא דבעאן אבא ואמא דכלה לאעלה ברשוהא דחתן כד"א את בתי נתתי כו' מכאן ואילך בעלה ייתי לגבה.

וביהל אור שם. כתב הרד"ל בשם הרמ"ש וז"ל ושמעתי מתלמידיו ששמעו מפיו כי באש יש מעלה וחסרון כי מעלתו שהוא חם שכל התולדות שבעולם בא מוכח החמימות וחסרון שלו שהוא יבש וכן מים שהם לח וקר

כגופו דמי כו' ר"ל דהיא גופא דנפש שיתופא דגופא לכן ה"ה כגופו ואשתכח דאיהי חיים דיליה כו' ואיהי פרנסה דילי' כו' וכן כל המונות הכל מינה כמ"ש בגמ' ובז"ח ר"פ חוקת עש"ב וז"ש והאי שעתא מינה בני כו'.

¹¹ פ' רבינו לספר יצירה - פרק א משנה ז

אמר אבל אדון יחיד פירוש עתיק יומין שנקרא אדון הוא מושל בכולם ואינו ממונים, והזכיר אדון יחיד מלמטה למעלה כנ"ל שיעקר יחודו הוא במלכות ועל ידה מתייחד בכולם, וכן אמרו בזהר דלא נחית עלוי עד דאפיק בת זוגיה, ולכן אמרו כל אדם שאין לו אשה שריו כו'.

¹² ומקור ענין שושבינות מצאנו באבות דרבי נתן פרק ד. שוב מועשה בר' יהודה בר' אלעאי שהיה יושב ושונה לתלמידיו ועברה כלה לפניו אמר מהו זה אמרו לו כלה שעברה אמר להם בני עמדו והתעסקו בכלה שכן מצינו בהקב"ה שנתעסק בכלה (שנאמר (בראשית ב) ויבן ה' אלהים את הצלע) הוא נתעסק בכלה אני עאכ"ו. והיכן מצינו שהקב"ה נתעסק בכלה שנא' ויבן ה' אלהים את הצלע שכן קורין בכרכי הים לכלה בנאיתה. מכאן שתקנה הקב"ה לחוה וקשטה ככלה והביאה אצל אדם שנא' ויביאה אל האדם. פעם אחת נעשה הקב"ה שושבין לאדם מכאן ואילך אדם קונה שושבין לעצמו (שנאמר עצם מועצמי ובשר מבשרי). פעם אחת נטלה חוה מאדם מכאן ואילך מקדש אדם את בת חבירו. ובברכות סא א: ויביאה אל האדם אמר רבי ירמיה בן אלעזר מלמד שנעשה הקדוש ברוך הוא שושבין לאדם הראשון מכאן למדה תורה דרך ארץ שיחזור גדול עם קטן בשושבינות ואל ידע לו.

¹³ וכן הוא מנהג קצת קהילות.

קישורים בלתי

הלחות הוא מעלה וקרירות הוא חסרון כי אדם כשהוא מתקרר ויוצא ממונו חום הטבעי הוא מות. והרוח יש לו ב' המעלות כי הוא חם ולח, והעפר יש לו שני החסרונות שהוא קר ויבש ואין לו שום חיבור עם הרוח שזה תרתי למעליותא וזה תרתי לגרועותא ואין שום אופן שיתחבר ויתפייס הרוח שהוא הזכר עם העפר שהוא הנקבא שהם שני הפכים ולכן נכון הוא שאביה ואמה יוליכו לחופה להכינה שתהיה ראויה להתחבר עם בעלה כי כל אחד נותן לה מחלקו ר"ל אבא שהוא מים נותן לה כח הלחות מחלקו ואמא שהיא האש נותנת לה כח החמימות מחלקה ובזה יש לה חיבור עם הרוח דכורא חם ולח. והבן זה מאוד כי זה מדבר בתחתונים ומרמז בעליונים וכתב הרמ"ש ואני הבנתי דבר מתוך דבר שמוכן בזה המאמר הזוהר הנ"ל דאמר או"א אתקינו לה לאתפייסא בעלה בהדה. ונ"ל הד"ל שבזה יובן מה שנמסר במסורת שמן 'ונפש יהונתן נקשרה בנפש דוד' כתיב יהונתן¹⁴ כי בזה הוא חם ולח ויש לו התקשרות בנפש דוד שהיא יבשה].

ד. ביאור לשון הרי את מקודשת לי כדת משה וישראל¹⁵

התוס' (כתובות ג, א) כתבו: בשעת קידושין "כדת משה וישראל". המפרשים מתקשים בנוסח קידושי אשה, שאומרים "הרי את מקודשת לי כדת משה וישראל". דהרי דת משה וישראל היא התורה כידוע, וא"כ מהו ההיקש בין קדושת האשה לקדושת התורה. ותיירץ הגר"א עפ"י מה שאמרו חז"ל, דאם שמע אדם מחבירו דבר תורה שהוא כבר שמע אותו פעם אחת, אסור לו לומר לחבירו כבר שמעתי זאת, אלא תמיד יהיה בעיניו כאילו דבר חדש הוא, וזהו קדושת התורה. וזהו הביאור במ"ש "הרי את מקודשת לי כדת משה וישראל", שכמו שאצל התורה צריך שתהיה תמיד חדשה אצלו, כך אצל האשה, תמיד תהיה בעיניו כחדשה. דלפי שהאשה נמצאת תמיד אצל הבעל והיא משמשת אותו, תוכל להיות קלה בעיניו ויזלזל בה, לפיכך הזהירו חז"ל שתמיד תהיה בעיניו כחדשה ויכבדה ויאהב אותה.

¹⁴ כלומר דמותחילה כתיב יונתן, ואחרי פסוק זה כתיב יהונתן [והוא שם הוי"ה בלא ה' אחרונה ואולי הכוונה שאותה קיבל מדוד שהוא כנגד מלכות, ועי' בס' הקדו"ש שער הפונה קדים פרק מא].

¹⁵ מס' צל העדה הובא בס' הגר"א [מובשביץ] בסדר ברכת נשואין.

ה. ג' דברים שהאשה נקנית בהם, וכנגד ג' לשונות קדושין וכנגד ג' וארשיך המזכירים בהושע.

ז' ברכות שבחופה.

הושע ב כא.

וארשיך לי לעולם וכו'. בפסוק הראשון נאמר ג' קדושין: א' "תקראי אישי ב' והסירותי את שמות הבעלים ג' "ולא יזכרו עוד בשמים."

ועליהם נאמר שבעה כריתות. הוא נגד שבעה ברכות, ושבעה כריתות אלו הן וכתתי להם ברית, א' חית השדה, ב' עוף השמים, ג' רמש האדמה, ד' קשת, ה' חרב, ו' מלחמה, ז' והשכבתים לבטח. וכן הוא בפסוק זה ג' קדושין, וארשיך לי ג' פעמים, ועליהם שבעה דברים נגד ז' ברכות. ואלו הן: א' לעולם, ב' בצדק, ג' ובמשפט, ד' ובחסד, ה' וברחמים, ו' באמונה, ז' וידעת את ה', והנה צדק ומשפט שניהם בדין, חסד ורחמים שניהם בחסד, אמונה וידעת את ה' שניהם באמצע, כי אמונה הוא כלל כל המצות, כמ"ש רבותינו ז"ל בא חבקוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחיה, ודעת הוא כלל התורה כולה, אלא צדק הוא תחילה, ובשעת מעשה משפט, זה שאמר צדק ילין בה מלאתי משפט. וחסד גם כן הוא תחילה. ובשעת צרה רחמים, והיינו חסד יותר מרחמים. וכן אמונה הוא בתחלה, ואחר כך וידעת את ה'.

והיה ביום ההוא אענה וגו'. גם כאן אמר כנגד ז' ברכות וג' קדושין, ואלו הן: א' אענה ב' אענה את השמים, ג' יענו את הארץ, ד' את הדגן, ה' את התירוש, ו' את היצהר, ז' את יזרעאל.

וג' קדושין אלו הן: א' וזרעתי לי, ב' רחמתי וגו', ג' ואמרת וגו',

וג' קדושין הוא כנגד ג' דרכים שהאשה נקנית בה, וכנגדן ג' דברים שהאיש חייב לאשה: במזונותיה ופרקונה וקבורתה.

ושבעה ברכות, כנגד ז' מלאכות שהאשה עושה לבעלה.¹⁶

¹⁶ בפ' שם על פי סוד, וכתתי להם כו' עם חית כו'. הן ג' דרגין חסד גבורה תפארת כמו שכתוב ברעיא מהימנא פרשת משפטים דף ק"ך ע"י שם. וכנגדן וקשת וחרב ומלחמה אשבור כו'. קשת ישמעאל לימינא, רובה קשת, וחרב עשו לשמאלא, על חרבך תחיה, ומלחמה הם ע' אומין באמצע. ע' אנפין דתפארת כידוע. ע' נפש דיעקב וכנגדן ע' אומין כידוע שעליהן נאמר מלחמה לה, ר"ת ע' כמו שכתוב ברעיא מהימנא, והן ע"ב אומין מלחמה לה' בעמלק כמו שכתוב ברעיא מהימנא שם, וכנגד ג' גוונים הנ"ל חג"ת אמר - וארשיך לי כו'. ג' פעמים, והן ג' קדושין של האשה כידוע. והן ג' פעמים קדוש קדוש כמו שכתוב ברעיא מהימנא פרשת בראשית. ונגד ה' צבאות מלא כו' שהוא ביסוד אמר וידעת את ה'. שהדעת ביסוד כידוע, בסוד וידע את אשתו, וידוע שהשכינה נקרא בת שבע, והענין כי שבע נשים בה ז' עלמותן וכולהו אתכלילן מאבות ומשה, אברהם נטל מדת חסד בה, יצחק מורת הגבורה שהן שרה ורבקה, יעקב נטל ד' נשים ועקרון רחל ולאה ועוד ב' שפחות והן תפארת ויסוד ולאה ורחל וב' קיימין שתי

ו. בכל קדושין יש לכלל הג' דרכים

יהל אור ח"א כח ט"ג

בג' קדושין והוא ג' דרכים כו' כסף שטר וביאה. וכ"ה בכל קידושין כסף ושטר כתובתה וביאה ולכן רב מנגיד על מאן דמקדש בביאה ואסור להתייחד בלא כתובה וכלה בלא ברכה כו'

ושם בסמוך: וכן כלה דלעילא לא אתייחדא בבעלה בצלותא אלא בג' קדושות קדוש קדוש קדוש ג' זו' ברכות דק"ש שבע ביום כו'.

ז. מחלוקת ב"ש וב"ה בשיעור הכסף לקידושין.

ליקוטי הגר"א

אלו ואלו דברי א"ח. הבינה ושם הכל אחד. דביום השביעי הוא יום אשר לא נזכר בו לילה והיה יום א' הוא יודע כו' והי' לעת ערב כו'. וכן שימש האור ביום הז' כמ"ש ששימש' האורה ל"ו שעות עד מ"ש. והיא משפעת לשניהם לחו"ג ב"ש וב"ה כמ"ש במ"א שין ימנית ושמאלית. אלא שבה הכל רחמים לבד מסטרחא כו' אבל בה הכל שורש אחד. אבל הלכה כב"ה דכוס של ברכה אף שמקבלו בב' ידים חוזר לימין. וכן כאן עשה אונן כאפרכסת כו' אבל לענין הלכה כו'. ואף דב"ש חריפי טפי אמר אליהו ז"ל דלכך אין הלכה כמוותם מושום דחריף אין לו מנוחה לכן מניחו בימין. וכן אמרו הטבעים שכל חריף שכלו הולך בעקמומיות ח"ו לא על התנאים ואמוראים שכל דבריהם ק"ק מ"מ היא נוחה יותר במותון ובישוב. וכל קושיא מצד הקליפה לשבר אותה והם היו תקיפים גדולים והיו מושברים הקליפות. והיו צריכים לזה מצד השמאל אבל מי שאינו תקיף והולך בזה הולך בחשכים. ואף שבש"א בכסף שמתקדשת ברחמים ובה"א אומרים בפרוטה של נחשת. אמר אליהו ז"ל כי הפרוטה הוא מצד שמזעת מים

השפחות וכן בני השפחות הן ברגלין כידוע, ולכן רחל יפת תאר נגד היסוד בסוד ויוסף יפה תואר כו'. והענין כי גה"י נכלל בת"ת כידוע, ולכן הכלל של ו' קצוות חסד גבורה תפארת אבהן, ועוד יש כלת משה כ"י נקודה הפנימית דעת דנקו' פה אל פה כמו שכתבתי במקום אחר עיין שם. וידוע ששירותא בגבורה בסוד שמאלו תחת לראשי וכו', וכנגדה אמר וארשתין לי לעולם, לעולם של יובל בשמאלא. וכנגד יעקב אמר וארשתין לי בצדק כו', ד' נשים ד' רישי נהרין כמו שאמרו בפרשה פקודי בהיכלות, וארשתין לי באמונה הוא אברהם ראש האמונה והאמין בה' והוא מידת החסד, אמונת זה סדר זרעים בחסד כמו שאמרו בתיקוני זוהר עיין שם. [ע"ע שם].

אדומים. וחוזרת ללבן דאתבסמות כי פרוט"ה הוא מצפ"ן ברחמי"ם כי הוא א"ת ב"ש כמ"ש בזהר ש"ה. ובמה אתבסמות מאלהים מלא להו"ה אבל לב"ש לא אתבסמות אלא בכסף ממש שהוא הו"ה בהכאה והלכה כב"ה. וז"ש וכמה היא פרוטה אחד כו'. ר"ל ששיעורה בכסף. וכמ"ש דרשב"ג אמר א' מו' באיסר דאזול פרוטות. דהולך הכל אחר הכסף אע"ג שהיא נחושת מ"מ שרשה ומדתה הכל בכסף¹⁷:

¹⁷ הערות הגרי"א חבר ז"ל [הנה הגרי"א האריך מאוד לפרש כל פרט בעמק וברוחב והעתקתי רק מקצת מן הדברים לגבי עצם ההסבר בדברי רבינו]

[ואף שבש"א בכסף כו']. כבר כתבתי למעלה שסוד קדושי אשה הוא לאתבסמות הנוקבא ע"י דמורא שכל הווגו הוא לכסם הגבורות בחסדים וצריך לקשרא תחלה בדמורא בסוד הטבעת בעוקא וכן הוא סוד הקדושין בכסף הוא בחסדים ומקשה רבינו שאף שב"ש היו מוסט' דגבורות ובי"ה מחסד וא"כ למה החליפו כאן שידוע שכסף הוא חסדים ונחשת הוא גבורות בסוד ונחשת התנופה ומשם הנחש בסופא דילי' כידוע עי' מרתין רבינו בשם אליהו ז"ל שענין הנחשת הוא שמועת מים אדומים כידוע שהנחשת מויע' וכמ"ש רז"ל ע"פ וארצם נחשושה כי' והוא סוד התעוררת הגבורות ידיה שבנינה ממש והוא כמו מ"ן של שאשה אינה מתקדשת אלא לרצונה וע"י הקדושין הוא מתלבן ומתבסם בסוד פרוטה וכמ"ש רבינו למעלה שהוא בסוד אלה"ם דיודין..... [כמ"ש בזהר ש"ה כו']. כוונת רבינו למ"ש שם ב"ה דף ע"ב אתון עילאין רביתין הו' בארץ מישור לגבי דבר אתון ועירין תתאין הו' בחיפוכא לגבי נוקבא תשר"ק כי' וכן כולוהו כמה דאתחזי גבי נוקבא דהוות מאחורא קשר דתפלין דאקרי אחור כי' כד"א אחור וקדם צרתני כי' וכד אתקשטת נוקבא כי' וכל את דנוקבא קרי לכל את דדמורא ואתתקנו כל את ואת דבר ונוקבא כי' כד אתתקנו לאתחברא ברזא דא"ת ב"ש אתתקנו ואתיישבו אנפין באנפין כי'. וכלל דברי המאמר שם דאתון ביושר א"כ כי' הוא בדמורא אור ישר ואתון לאחורא תשר"ק כי' הם נוקבא באור חוזר והם בסוד מ"ד ומ"נ וכוונת דלהון מותחבר מ"ד ומ"נ והם פכ"פ ואו אתחברא את דנוקבא א' בת' וב' בש' כסדרם והוא סוד א"ת ב"ש וכן כאן הו"ה מתחלף בא"ת ב"ש מדמורא לנוקבא ונעשה מצפ"ן ובוה אתבסמות נעשה ברחמי"ם והוא סוד פרוט"ה שמתקדשת בו [הג"ה. והפרוטה נעשה כסף כמ"ש אין קיחה אלא בכסף שנאמר נתתי כסף השדה כי' ששם וישקול אברהם לעמרן כי' הם ת' עלמין דכסופין מחסד עילאה והוא שורש לכל קדושי אשה שכל הווגים נעשים ע"י שהוא נמשך מרישא דכסופא דכל כסופין דאתתקן ואו אתתקן המתקלא דאתנסיכו דמורין ונוקבין כמ"ש באד"ר ובס"ד בביאורי רבינו שם ואין שיה אלא אשה וכסף השדה הוא הביסום לכל המלכים שהם מוסט' דנוקבא דיתבסמו ע"י הכסף הזה וז"ס א' שנתחבר לת' באתב"ש..... ולכן לומדים קדושי אשה מגז"ש קיחה משה עמרן ועפר"ן הוא ג"כ סוד ת' והוא בעת שהיא בגלותא בעלמא דמותא וע"י הכסף שנתן אברהם חסד עילאה בא' דילי' לעפרין או ויקם שדה עפרן כי' תקומה היתה לה דקמת מגולתא והוא הקדושין דילה ובוה תיקן אברהם שנשאר שורש הקדושין בכנסת ישראל כמ"ש וארשתני לי באמונה כי' ובסוד הברית שניתן לאברהם להיות לך לאלהים ולורעך אחרך כי' שאין מצוה זו מתבטל מישראל לעולם ועי' נתקדשו ישראל כי' בא חבקוק והענינים על אחת שנאמר וצדיק באמונתו יחיה והוא ברי"ת שקולה מצות מילה ככל תרי"ג מצות ושם הוא גילוי הכסף שנתן אברהם לעפרן וא"א לישראל להפריד מאתו כמ"ש איזה ספר כריתות אמכם כי' וז"ס נתתי כסף השדה ק"ח מונני שהוא ח"ק בשארו שם וצוה להציל כי' מנחת למען ברייתו כי' שהוא גיה"ם שהוא בסוד ח"ק ופעה פיה לבלי ח"ק ולכן אברהם יושב על פתחו של גיה"ם כי' והוא בעקימא דיתבי לרגלוי לפתח חטאת רובין ומוציא ממש ישראל שנתקנו ע"י ח"ק בסוד הקדושין..... ובסוד ח"ק הנ"ל בתיקונו ע"י יו"ד דמומא דאמה שנתגלה ע"י הברית כתיב כי' יק"ח איש אשה כי' והוא ג"כ סוד פרוטה שמתקדשת בו שכל פרוטה הוא יו"ד כידוע ונתן ליד דנוקבא בה' אצבעין דילה הוא ה' והם י' דאיש וז' דאשה וכן הוא כל שם הו"ה שיד שלו שנוטל בו הפרוטה הוא ה' עילאה והפרוטה י' והיא פושטת ורוע דילה לקבל הוא ו' ומקבלתה בידה בה' אצבעתו האין ה' והוא סוד "ישמחו" השמים ו"תגל"ה ארץ וכמ"ש כמשוש חתן על כלה כי' ולכן כאן ע"י הפרוטה של קדושין מתמתקת בסוד מצפ"ן מכל שם הו"ה דדמורא שמתחבר בנוקבא. ובמה אתבסמות כי' ר"ל שב"ה שהם מוסט' דחסד ס"ל שא"צ להתבסם בכסף ממש אלא די בפרוטה וכמ"ש למעלה..... אבל לב"ש שהיו בסט' דשמואלא צריכה לרחמים יותר גדולים ואינה מתמתקת אלא בכסף ממש שהוא הו"ה עצמו בהכאה והוא ג"כ בא"ת ב"ש כמ"ש רבינו למעלה בסוד זה ישפיל כו'... [ר"ל ששיעורה בכסף כו']. ר"ל שאף לב"ה דס"ל שמתקדשת בפרוטה מ"מ הפרוטה הוא משתער בכסף וכמ"ש וכמה היא פרוטה א' משמונה באיסר כי' שהוא הארת החסד עילאה מעלמין דכסופין שנאמר בו. וסוד א' משמונה באיסר הוא כי' האיסר הוא סוד חסד עילאה..... [הג"ה. ולע"ל יהיו הנשואין שיהי' גילוי האור דדמורא ויוצא שם בנוקבא ממש וכמ"ש ביום ההוא תקרא לי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי ככלה בבית חמיה כי' ואז יתגלה עצם האור דכסף הנ"ל כמ"ש תחת הנחשת אביא זהב ותחת הברזל כסף כי' ואז יתגלה רב טוב הצפון אשר שם הזהב והוא הגבורות בשרשם העליון שהם מבוסמים ע"י שתחת הברזל שהוא בסט' דסיג' הגבורות שהוא החרב שנתברך בו עשו וארבע מאות אשר עמו אביא כסף מעלמין דכסופין ואז יקויים איש יביא בפרי' אלף כסף שהם מה שנתגלה חד אלף יומין ועירין בימות המשיח כמ"ש רבינו בפ' לס"ד פ"א באריכות יעו"ש. ע"כ:] [וכמ"ש דרשב"ג אמר כו']. כוונת רבינו להביא ראיה שהפרוטה משתער תמיד בכסף כי' הפרוטה אין קצבה מיוחדת כי' הוא אוקיר וול מנ"ש בפ"ק דקדושין דרשב"ג ס"ל שהפרוטה הוא א' מנשעה באיסר וקאמר שם דף י"ב ב' דלא פליגי אלא ס"ל בת"ק דרשב"ג הא דאוקיר איסרי והא דול איסרי כי' אבל הכסף אין כי' יוקר וזול והפרוטה משתער בכסף שהוא א' מקצ"ב שבו. וסוד הענין כי' הכסף הוא חסד עילאה בפנימיותו שאינו משתנה והוא מאיר מוסף העולם ועד סופו אור הפנימי של השמש והשנוי הוא מוצד גניזתו בנרתיק שלו והוא ביסוד ושם הוא בסוד איס"ר כמ"ש למעלה ובו תלוי היקור והזול אם הביסום יותר גדול או מאיר בו יותר והכל לפי ענין המחיצה המבדלת בסוד הענינים המוכסים לאור השמש וסוד א' מו' באיסר הוא ג"כ ביסוד י' ועירא כמ"ש: [אע"ג שהיא כו']. ר"ל שיש כאן ב' מיני מיתוקים א' פרוטה בעצמה הוא ברחמי"ם בבחי' מיתוק כנ"ל. והב' שהיא משתערת בכסף שהוא הרחמים שם הו"ה בעצמו ולא בחילוף והם ב' דרגין ידיה א' בחי' עצמותה שמתמתקת ע"י בנין חסד מנ"ש והוכן בחסד כסא והגבורות שניתנים בה בתחל' לבנינה הם ג"כ מקבלת מדמורא והוא הפרוטה והב' מדתה והוא סוד מוה שנותן בתחלה הגבורות לה שהם בסוד נחושת שני"י מעלה מ"ן שמועת מים אדומים כנ"ל והב' מוה שנותן לה אח"כ החסדים והוא הכסף והבן:

ליקוטי הגר"א

כבר כ' פלוגתא דב"ש וב"ה האשה מתקדשת כו' ובה"א בפרוטה ובש"פ בפרוטה אף שהוא נחושת מ"מ הוא נשתער בכסף וכמ"ש וכמה הוא פרוטה כו' ופרוט"ה גי' אלה"ם מלא דיודין ומתמתק בחלוף הוי"ה ושו"ה פרוט"ה גי' כו"ש ופר"ה שהם שני דרגין ש"ך דזכר עם ו' ופ"ר דנקבה עם ה' וממנותקים בב' חילופי הוי"ו"ת דב' פיאיות דא"א שהם דו"נ שני המאורות הגדולים עם ו"ה והם תורה מימינו אש דת מימינו אש הם חו"ג והן חו"ג הנ"ל גי' תורה:¹⁸

¹⁸ הערות הגרי"ח [קטעים מתוך פ' לליקוטים], כבר כ' פלוגתא דב"ש וב"ה כו'. ר"ל כי כסף הוא חסד כידוע והנה הקדושין דאשה הוא בסוד הכנתה לזיווג כמ"ש ויבן ה' אלהים את הצלע כו' והוא מה שמקבלת גבורות ממונותקות מאו"א ואח"כ מקבלת גבורות ממונותקות יותר מז"א בעלה וקידושי ביאה הוא רוחא דשדי בגוה בסוד שם ב"ן גבורות שע"י מתקשרת בו ומעלה מ"ן ואח"כ מקבלת מומנו עט' דחסדים ונגד זה הוא ג"כ קדושי כסף שהוא גבורות ממונותקות יותר והוא התבססותה מסט' דדכורא שהוא חסדים כידוע וז"ס הקדושין בפרוטה של נחושת שמשמער ע"י דינר של כסף שהוא א' מל"ב בדינר כמ"ש בפ"ק דקדושין. והענין כי ל"ב הם בחסדים דהם מחכמה ל"ב נתיבות חכמה וז"א מקבל ה"ח מאבא והקדושין הוא גבורות אבל יש בו מיתוק והוא בחינה אחרונה של החסד שם ולכן הוא א' מל"ב בדינר כסף: [ופרוטה גי' אלה"ם כו']. ר"ל אלהים דיודין הוא ש' והוא סוד א"ש גבורות אבל הם דיודין שהם מתמתקות והם גי' מצפ"ן שהוא הוי"ה באתב"ש וז"ס הכתוב וארשתך לי בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים כו' והם ד' דרגין דהוי"ה צד"ק הוא ה' אחרונה וחסד ומשפט ורחמים הם חג"ת והוא סוד קשורה דידה בהוי"ה דכורא ורומז ג"כ לסוד הגבורות שהם צדק ומשפט ע"י חסד דידי' ברחמים הוא סוד מוצפ"ן הנ"ל..... [ושוה פרוטה גי' כו"ש כו']. להבין דברי רבינו כאן נקדים מ"ש בליקוטים וז"ל תורה"ה הוא כו"ש ופר"ה שתורה הוא זו"ג שבכתב ושבע"פ והנה שכ"ה ופר"ה הם מאבא ואימא והה' של פרה הוא ה' אחרונה של השם שנכלל בו ה' אותיות מוצפ"ן ושל שכ"ה הוא ה' אלפין דה' אדני"י אבל כו"ש ופר"ה הם דו"נ והוא ה' אדני"י והוי"ה אחת שמנותקת כל החמשה אדני"י כי של דכורא הוא אור אחד כולל כל החמשה כידוע בסוד נהורין ובוצינין ופר"ה הוא בנוקבא זה מאבא וזה מאימא והן מ"ד ומ"ן ששניהם גבורות גשמיים והן התורה שבגבורה נתנה ולכן הוי"ה שבו ווא"י אחת ו' שמות הנ"ל ונוקבא ה' שבה ה' אותיות מוצפ"ן הנ"ל וזה תורה ת"ר הן האורות עצמם ו"ה הם כוללות הנ"ל אלא שבדכורא באים מחוברים א' של אדני"י עם ג' האחרות לכן הם יותר ממונותקות משל נוקבא וגם שהוא של אבא ופר"ה היא נוטלת מובית אמה ושכ"ה נוטלת מבעלה מובית אבא כו' עכ"ל שם. וביאור דבריו הוא כי ש"ך דינים הם מאבא בסוד ל"ב נתיבות כל א' כולל מ"י הם ש"ך והם כ"ב אותיות וי' נקודות והם יותר ממונותקות כי אבא עיקור חסד ומ"מ כולל ג"כ גבורות ופר"ה דינים הם מוצפ"ן שהם הכפולות שהם דינים יותר וה' של פרה הוא אחר שיריד הגבורות בנוקבא ה' אחרונה שהיא מקבלתם מאימא..... ובה יבין דברי רבינו כאן מ"ש שו"ה פרוט"ה הוא כו"ש ופר"ה שהוא התורה ובה סוד הקדושין כמ"ש תורה צוה לנו משה מורשה כו' ואמרו אל תקרי מורשה אלא מאורסה שהיא סוד דרגא דמשה דאשה כושיית לקח סוד ארוסה דיליה הלכה למשה מסיני והיא ארוסה לנו בסוד תורה שבכתב לראות האין מחוברים כל מה דבתורה שבע"פ בתורה שבכתב אבל הוא בסוד נישואין דילה שנפתח יסוד דילי' ביסודה ואז הם מחוברים יחד ואילו היה מדבר אל הסלע אז היה זוכה לבח"י נישואין אבל ע"י שהכה בצור נשאר בבחי' ארוסה לבד ונסתתמו מעינות החכמה בסוד מעיין חתום דילה כמו סוד בתולה ואיש לא ידעה והיא נקודה פנימא דילה כלת משה שהיא מעיין החכמה"ה סוד עין החיים"ם כמ"ש רבינו בפי' לתיקונים באריכות שהיא סוד עה"ח. והנה סוד הקדושין הוא מידו לידה והם סוד ב' ידים והם ה' דאבא וה' דאימא ב' פעמים ה' אצבעות וידוע שדרגא דקדושה הוא בחכמה והוא סוד הקדושין בטבעת על אצבע דילה שטבעת הוא חותמא דגושפנקא דחתימא ב' שמיא וארעה שהוא דרגא דו"נ והוא בסוד דעת שלו וצריך ב' דברים א' באמירה הרי את מקודשת לי כו' והב' בנתינת הטבעת לידה והוא סוד ב' דרגין שלום דלעילא ושלום דלתתא ואצב"ע הוא שם הדעת במילוי יודין והוא סוד הקדושין מדעת דידי' לדעת דידה והוא דרגא דמשה עם אשתו אשה כושי"ת אשר לקח והוא מ"ש אצב"ע אל פ"ה אדבר בו כו' שהדעת הוא בפה וידוע ג' נקבין הידועים ג' נקודין חש"ה שהם ג' מקומות דנוקבא ושו"ש העליון בפה והוא סוד התורה ע"י חיים היא והם ב' אותיות פ' דב' פה הנ"ל וב' ההין הם ב' לוחות ה' בימין וה' בשמאל ה' הדברות ואלו הדברות היו הקדושין לישראל בהר סיני שאז נעשו בבחי' ארוסה להקב"ה וז"ס דעת ב"ש דס"ל בכס"ף ובשו"ה כס"ף שס"ף הוא ע"י הנ"ל מופ"ה דילי' לפ"ה דידה ושו"ה הוא א"ש סוד אש דידה שמתמתקין ביו"ד דאבא מושא"כ א"ש דאש"ה הוא בה' דאימא כידוע וכסף הם החסדים דידי' שמקבל מאבא שע"י מתמתק גבורות דידה בסוד ויורהו ה' עין וישלך אל המים וימתקו המים שמים הם גבורות ותחלה היו המים מרים בנוקבא עד שלא נמתקו ולא יכלו לשתות כו' עד שנמתק ע"י ע"ן והוא סוד שם הוי"ה בהכאה כידוע וכמ"ש ברע"מ פ' בהעלותך באריכות ולכן ס"ל בכס"ף ובשו"ה כס"ף: [וממנותקים בב' חילופי כו']. ר"ל כמ"ש בזהר פ' בראשית דף כ' ע"א ע"פ ויעש אלהים את שני המאורות הגדולים כו' וזל דא שמוא שלים כחדא הוי"ה אלה"ם אע"ג דלא איהו באתגליא אלא באורח סתים הגדולים דאתרביאו בשמוא דא כדא לאתקרי בהו שמוא דכולא מוצפ"ן אלן שמוה עילאית דתליסר מכליל דרחמי כו'. והוא כמ"ש האריו"ל דב' פאות דאריך הם ב' שמות הוי"ה שקודם י"ג מדות והם שורש דו"נ והם בסוד הוי"ה בחילוף מוצפ"ן מוצפ"ן שהוא דין בסוד אלהים פא"ה ורק שרשם רחמים והם מבסמים כל הדינים ושם הם שניהם שוים והוא סוד שמוא שלים הנ"ל..... והענין כי הם הקצות מופנים ואחורים כידוע ששערות דגלגלתא הם באחורים ושערות הדיקנא בפנים. והנה ב' הפאות הם בסוף שערות דגלגלתא ובראשית הדיקנא כמ"ש בזהר שהם ב' שמות הוי"ה שקודם י"ג מדות ברישא דאודין והם בסוד של"ג וצמ"ד כמ"ש לבושי'

ה. קידושין בטבעת

רמא סי' כז

וכן נוהגין לקדש בטבעת ויש להם טעם בתיקוני זוהר. הגהת רבינו: ריש תיקון ה.

לשון התיקונים: ודא מום רבתי ואתעבידת עזקא ובגינה אתמר לגבי כלה תהא לי מקודשת בטבעת זו ם [בדגש בפנים ה'ם]. פ' רבינו שם: שע"י אתעבידת טבעת והוא רמז על חיבור שניהם.

לשון התיקונים [תיקון כא] ועלה אתמר תהא לי מקודשת בטבעת זו.

באור לתקו"ז - תיקון כא [סג ע"א]

תהא לי מקודשת כו' - דנותן לה הגבורות כידוע והיא מקודשת לי דשמואלא נכלל בימינא ובטבעת הוא העטרה דלא פסיק מינה לעלמין כמ"ש במ"א בארוכה וכמ"ל פ"ו ב' רצועה כריכא כו' ואמר לקמן טבעת טבעת דברית מילה כו'

קידושין בטבעת על אצבע

עי' ת"ז תכ"א מז ע"ד. לשון רבינו שם: טול קשת - דלמעלה אמר בקירטא ועתה מפ' קשת ורומח וחרב כמ"ש והקשת הוא היסוד צורת חוטא ועזקא שהעטרה הוא עזקא והיסוד הוא חוטא וז"ש דאיהו כגוונא כו' ור"ל שלכן מקדשין אשה בטבעת על אצבע.

תמ"ז צד ע"ב. לשון רבינו: מביא ראייה דכל ז' ברכאן הכל בצדיק מודקאי כל השבע על שניהם חתן וכלה דעל שניהם הוא מברך ואין דבר שכולל שניהם כי אם הצדיק כמ"ש דלית כו' ואומר כי כל כו' וקורא כל דכלילין ביה כלהו וכ"ה בברכות התפלין דכולל שניהם ירית מאימא דלכן ברכה א' על שניהם ואמר דאיהו יאהדונה"י דשם זה ידוע שהוא בו והוא ראייה דביה מתייחדין והנה יב"ק הכל ביה יחודא וברכה וכן קידושין דהוא טבעת המולך וזהו

כתגל חוור ושער ריש' כעמר נקי. והנה של"ג וצמ"ר הם ב' פעמים ש' הנ"ל מצפ"ץ ונשאר ס"ג סוד האזון ששם שורש שם ס"ג והם ב' הפיאות דסמיכין לפתחא דאודנין.... ולכן ב' הפיאות הם שורש לב' תורה שבכתב ושבע"פ ואח"כ י"ג מדות והם י"ג מדות שהתורה נדרשת בהם שע"י מתחבר תורה שבכתב עם תורה שבע"פ שהם בסוד חיבורא דב' מזלות שהם דו"נ שע"ז אמרו באד"ר הכל תלוי במז"ל אפי' ס"ת שבהיכל וציצית הוא מלשון ויקחני בציצית ראשי שהם סוד ב' הפיאות הנ"ל.....

קידושין פ"י ב"ק

הקידושין שנותן בריתו וחיתומו לה והוא סימן אות ברית העטרה וכן רוחא דשדי בגוה משם כמז"ל בריש ת"מ
והוא יחודא וכן הברכה כנ"ל:

ט. בענין חופה [נדפס בהדרת קודש]

חופה קונה כי הדין הוא אם נכנסה הכלה לרשות הבעל קנה אותה ועכשיו הסדר שהחתן הולך לבית הכלה
לנשואין ובמה קונה אותה, לכן מעמידין החופה בחצר בית הכנסת ומעמידין שם החתן בזה קנה מקומו כי הקהל
מקנין לו המקום ואח"כ מביאין הכלה לשם לרשותו ובזה קונה אותה.

י. ע"י הקדושין מתייחד שם הוי"ה

[ברכות י' שבשם קדושין ה' שבשם יחוד ו-ה של ה']

תיקוני זהר [דף כא בנדפס עם פ' רבינו]

בזמנא דמתייחדין בזווגיהון בקדושין ושבע ברכאן, דאינון יחודא דילהון בקדושא ובברכתא וכו'.

ובפ' רבינו בזמנא דמתייחדין כו' - ר"ל בסוד יב"ק כמ"ש בהקדמה קדושין שמקדש אותה הוא ה' של השם וז'
ברכות י' של השם כמ"ש שם חכמה נחית בברכה כו' ע"ש ויחודם של תתן וכלה הן ו"ה של השם:י

¹⁹ ע'י הגהות הגריא"ח הנ"ל עוד רמזים במעשה הקידושין לשם הוי"ה.

יא. מתחילה עלה במחשבה לבראתו שנים וכו'

ביאור הגר"א - משלי פרק ט פסוק י

תחילת חכמה יראת ה' כלומר התחלת החכמה היא היראה וכמ"ש אם אין יראה אין חכמה ואם אין חכמה אין יראה והקשו איזה מהן קודם והענין כי במחשבה הוא התכלית תחילה ואחר כך החכמה האיך לעשות והיראה הוא התכלית ולכן במחשבה הוא היראה תחילה ואם אין יראה אין חכמה ובמעשה הוא חכמה תחילה וזהו אם אין חכמה אין יראה ויו"ד בתחילתה ויו"ד בסופה וכמ"ש בזוהר וז"ש בתחילה עלה במחשבה להבראות שנים ולבסוף לא ברא אלא א' וכי ח"ו יש שינוי אלא שמה שברא הקב"ה את האשה להיות לו לעזר וכי מזה תועלת בה כשהן גוף אחד ועיקר התכלית היה שיהיו שנים אך מזה שברא הקב"ה תחילה אחד כדי שיהא אהבה ואחוה ביניהם יותר מאחיו ושאר קרוביו שיהיו גוף אחד ממש וזהו מתחילה דהיינו במחשבה עלה תחילה להבראות שנים שכן הוא התכלית ואח"כ ברא תחילה אחד במעשה וכן הוא בכ"מ שאמרו בתחילה עלה במחשבה וז"ש כאן תחילת חכמה פירש במחשבה הוא התחלת החכמה היא היראה.

ביאורי אגדות ברכות סא

דרכי אבהו רמי כתיב זכר כו' הא כיצד כו'. שבמחשבה הוא ב' אתון אבל במעשה בינה באות א' וכן במחשבה היא קדם לפנים של וא"ו ובמעשה מאחור, והענין ר"ל בתחלה שהוא התכלית שודאי התכלית להיותן שנים שאז היא לעזר וכמ"ש אעשה לו עזר בזה שו"ל כנגדו אלא שנבראו אחד שיהיו מקורבין באחוה לא כבהמה שאינה מכרת ב"ז [בן זוגה] וכמ"ש עצם מעצמי כו' והיו לבשר אחד ר"ל לקורבה וכמ"ש [ל] ע"כ יעזב כו' ועי' רמב"ן שם.

אמרי נעם ברכות ס א

עוד צריך ליתן טעם למה הוה אדם קרוב לאשתו יותר משאר קרוביו דאדם עם בן אחיו הוה ראשון בשני ועם בן אשתו הוה ראשון בראשון כאילו הוא בנו והיינו מפני שרצה הקב"ה שיהיה כרוך אחר אשתו יותר משאר קרוביו לכך בראם מתחלה בגוף אחד.

יב. ענין החופה וסדר שבע הברכות

וביאורן מדברי זוהר תרומה קסט א משולב עם פירוש רבינו ביהל אור שם

היכלות פקודי היכל ו²⁰ [ענין שבע ברכות לכה]

בגין דאינו ז' ברכאן דאתמסרו לה כו' בעילא ותתא כחדא

ששבע ברכות אתמסרו לכנסת ישראל והן שבע היכלות שלה דאתדבקו בשבע רקיעין עלאין והן סוד ז' ברכות של כלה כמ"ש בפ' נשא דף קכד ע"א וכל נשי ישראל מתברכין בכ"י וע"ד אתתא דלתתא מתברכא בז' ברכות ואחידת בה בכ"י ובפ' שמיני דף מד ע"ב ויברך אותם אלקים כחתן דמוברך לכלה בשבע ברכות ומכאן אולפינא חתן וכלה (כו' עיי"ש עוד²¹) מ"ט בגין דזיווגא דלהון בז' ברכות הוא כו' ע"ש.

זוהר פ' תרומה [משולב בפ' יהל אור]

הטעם שצריך לעשות חופה נאה לכלה

פתח איהו על פתורא ואמור, ועשית את הקרשים למושכן עצי שטים עומדים, כתיב הכא עומדים, וכתיב התם (ישעיה ו ב) שרפים עומדים, מה להלן שרפים, אוף הכא נמי שרפים, אלין קרשים קיימן בתקוני דכלה, וסחרן סחרנא דחופה, למשרי בההיא חופה רוח עלאה (נ"א רזא עלאה). כגוונא דא כלה לתתא, אצטריך לתקנא חופה לחופאה בתקינו שפירו, ליקרא דכלה אחרא, דאתיא למשרי תמן בחדוה דכלה תתאה, ובגין יקרא דההיא כלה עלאה, אצטריך למעבד חופאה דשפירו בכל תקוני דשפירו, לזמנא לכלה עלאה לההיא חדוה. כגוונא דא, בכל גזירו דברית לתתא, אצטריך לאתקנא כסא אחרא בשפירו, למארי קנאה דברית קיימא דאתי תמן. אוף הכא בכל חופה אצטריך תקוני שפירו לחופאה לחופה, ליקרא דכלה סתם,

²⁰ לג טור ד בדפי הספר הנדפס וחובא בס' חופת אליהו. ושם בהמשך העתיק רבינו דברי זוהר בפ' תרומה דלהלן, וביהל אור העתיקוהו במקומו.

²¹ זוהר שם: ויביאה אל האדם, אתקין לה ככלה, ואייתי לה למהוי לקביל אנפיו, נהירין אנפין באנפין, ובעוד דהוה מתדבקא נוקבא בסטרוי, הוה האדם לבדו, לבתר, סליקו תרין, וקמו שבע כחדא:תתא חזי, בשעתא דאתכנש (ס"א דאתקנת) לגבי אדם, קודשא בריך הוא בריך לון, הדא הוא דכתיב (בראשית א כח) ויברך אותם אלהים, כחון דמוברך לכלה בשבע ברכות, מוכאן אולפינא, חתן וכלה כיון דאתברכן בשבע ברכות, אתדבקן כחדא כדוגמא דלעילא:

הטעם שיש שבע ברכות לכלה

דהא דא כגוונא דדא קיימא, דא סלקא בשבע ברכאן, ודא סלקא בשבע ברכאן, וכד סלקא בשבע ברכאן, כדין אקרי כלה, ועל דא אסיר לשמשא בה עד דאתכלילת באינן שבע ברכאן כגוונא עלאה. אינן שבע ברכאן ירתא כלה מורחא (נ"א מורא) עלאה, אתר דכל ברכאן נגדין מתמן.

יהל אור: מבינה שממנה יוצאין כל הברכות והיא רוחא עלאה כידוע וכמ"ש שם למעלה למשרי בההוא חופה רוח עילאה כו'.

שית ברכאן אינן דכלה אתברכא מנייהו, ואת אמרת דאינן שבע,

שהן ו"ק דדכורא דמתברכא מניניהו וכידוע בסוד תפלת י"ח ג"ר וג' אחרונות וכמ"ש בפ' פקודי לקמן ובפ' ויקרא בר"מ:

אלא שביעאה איהו דקא מקיים כלא

ר"ל בינה שממנה כל הברכות והוא בתפלה סוד ברוך הראשון שמתחיל בברוך ובה נכלל הכל כמ"ש בפ' פקודי שם.

ועכשיו מפ"ו סדר הז' ברכות.

הטעם שמברכים על היין, וברכה ראשונה

רובא דברכאן על היין אמאי, אלא דאיהו סטרא דחדא לכלא, על ההוא יין דאתנטיר בענבוי תדיר, ובגין כך ברכה קדמאה דאינן שבע איהו רזא דיין.

ר"ל הגבורות שהוא יין המשומר בענביו שהוא גבורות דבינה שהן משומרין והן שכו העוה"ב עין לא ראתה והן יורדין לגבורה מודת יצחק לשמוח אותו כמ"ש ויבא לו יין וישת ואז ויברכהו מכאן שהברכה על היין וכמ"ש בפ' בלק דף קפ"ט תנינן שבע רקיעין אינן ואינן ז' היכלין ושית אינן וחמש אינן וכלהו נפקי מגו ע"ק עלאה ההוא יין דמשיך לי' יעקב מרחוק וסחיט ליה מענבים דההוא גפן כדין יעקב אמושיך ליה ההוא יין דקא אתחזי ליה וחדא ושתה הה"ד ויבא לו יין וישת הכא אכל עילא ותתא וע"ד ארחיק מלה ומשיך לה במשיכו דתרי תנועי והיינו לו לי' לתתא לי' לעילא בתרין סטריין. ר"ל לו למדתו פחד יצחק ליה לעילא במדתו שהוא נאחז בה בינה כידוע.

זוה שכתב כאן

יין עביד פרי (ס"א חידו) בין לעילא בין לתתא,

ר"ל בינה וגבורה:

גפן נטיל כלא, ואפיק איבא לעלמא,

ר"ל מלכות נקרא גפן והיא מוציא הפרי והכל הסוד הגבורות, שג' מודריגות אלו נקראין אלקים כמ"ש בפ' א"מ דף ס"ה ת"ח רזא דמלה ג' דרגין אינון וכל דרגא ודרגא בלחודוי ואע"ג דכלא חד ומתקשרי בחד ולא מתפרש דא מן דא ת"ח כללו נטיען וכל אינון בוצינין דמתלהטין כללו נהירין ומתלחשין ומשתקיין ומתברכאן מזהוהא נהרא דנגיד ונפיק דכלא כליל ביה וכללא דכלא ב' והאי נהרא אקרי אם כו' ובגין דקרינן ליה אם נוק' גבורה כו' דרגא תניינא מוט' דהאי קדמאה נפיק ואתער דרגא אחרא דאקרי גבורה והאי אקרי אלקי' כו' דרגא תליתאה צדק כתרנא בתראה האי ב' דינא דמלכא כ' ואלין אינון ג' דרגין דאקרון בשמהן דדינא וכולהו מתקשרין חד בחד בלא פרודא כו' וכן אמר בפ' פקודי דף רנ"ז ע"א בגין דאית אלקים חיים לעילא ואלקים דאיהו ב' דינא דלתתא הה"ד אך יש אלקים שופטים בארץ לעילא סתים מכלא (ר"ל בינה ומלכות) ואית אלקי' דאיהו ב' דינא דלעילא (והוא מדת יצחק) ואלקי' עלאה כליל לאלין דלתתא וכלא איהו חד.

ואתער דחדוה שמאלא איהו, דכתיב (שיר ב ו) שמאלו תחת לראשי, ולבתר וימינו תחבקני,

ר"ל התעוררות הזיווג ותיאובתא הוא בשמאלא ששם החדוה

וההוא אילנא דחיי עביד פירין ואיבין (ס"א בההוא גפן) באתערותא דא,

ר"ל יסוד וכמ"ש שם בפ' בלק וההוא יין אזיל מזרגא לדרגא עד דיוסף חסידא טעים ליה כו' ואמר שם ובגפן דא איהו גפן דאשתמודע בקודשא כו' (ר"ל דכתיב ובגפן בפתח הבי"ת להורות על סימן ידיעא כמ"ש"ו) ואמר שם ולית ברכתא אלא ביין באתר דחדוה שארי והיא כפורחת ככלה דאתקשטת ועאלת ברחימו בחדוה דההוא יין כו' כדין עלתה נצה סליקת רחימו דילה לגבי דודה ושריאת לנגנא ולאעלא ברחימו כו'.

ודא איהי ברכה קדמאה דכלא, (בורא פרי הגפן).

ר"ל בורא פרי הגפן. והוא בגבורה רישא דמלכא ולפי שהתחלת הזיווג ואתערותא בשמאל לכן מתחיל בשמאל ושם פרי דגפן וההוא סתימא בורא שלכן לא אמר אלא בלשון סתים בורא ולא הבורא שהוא מלכות בסוד המוציא כידוע.

ברכה שניה

תניינא, שהכל ברא לכבודו, רזא דברית קדישא, חדוה דחבורא, דנטיל כל ברכאן מרזא דימינא, למעבד איבין בההוא גפן,

ר"ל שהכל הוא יסוד שנקרא כל כמ"ש דנטיל כל ברכאן וברא הכל ביסוד כל ברכתן לכבודו בשביל כבוד מלכות שנוטל כל ברכאן לתת לה.

דהא בקדמייתא ההוא פרי (נ"א חידו) נחית מלעילא ארח שייפין, ונגיד לברית קדישא, לנגדא ליה בההוא גפן,

ר"ל שמתחלה אמר ברכה ראשונה לאחית ההוא פרי מלעילא ארח שייפין ועכשיו ברכה זו נגיד לברית קדישא לנגדא בההוא גפן כנ"ל.

ודא מסטרא דימינא, דהא לית איבא משתכחא אלא בימינא,

שטפה הוא טפת החסדים מחסד כמ"ש בא"ר חסד ? בפום אמה והוא חסד דכליל ה"ח כמ"ש שם והוא רזא דברית כמ"ש בא"ר דף קמ"ב וכיון דאתגלי יו"ד פומי דאמה אתגלי חסד עלאה והאי אמה חסד הוא דאתקרי ותלי בהאי פום אמה ולא אקרי חסד עד דאתגליא יו"ד דפום אמה ות"ת דלא אתקרי אברהם שלים בהאי חסד עד דאתגליא יו"ד דאמה כו' וכל החיבור הזיווג ואמשכת ברכאין הכל בחסד כמ"ש למעלה בהיכל החמש' ע"ש. ושמאלא הוא לאתערות הזיווג ותיאובתא וחמימות דזיווג ואח"כ נגדא הטיפה מוחסד.

שמאלא אתער וימינא עביד.

ולכן מברכין שהכל על המים וזה הברכה הוא בחסד וז"ש שמאלו תחת לראשי ואח"כ וימינו תחבקני והתמשכות היין לעשות פרי הוא התעוררות הזיווג. כנ"ל והוא סוד טפת הגבורות והתמשכות הטהה הוא טפת החסדים כמ"ש אביו מזריע לובן והוא חסד בפום אמה כנ"ל וז"ס מזיגת המים ביין וכמ"ש בפ' בלק שם חנוך מטטרוין אמר ויבא לו יין דארמי מים בההוא יין ואי לאו דארמי מים לא יכול למסבל כו' מהו כיין הטוב דאתא יעקב וארמי ביה מיא. וז"ס ברכה שלישית שנכללו מים ביין.

כמו שמפרש והולך

ברכה שלישית

בתר כליל שמאלא בימינא, וימינא בשמאלא, למהוי רזא דאדם,

ר"ל דרגא דעד"א ובו נכפל ההתכללות לפי שימינא לבד נכלל השמאלא בו ובשמאלא לבד נכלל הימינא בו וכאן בעד"א נכללו זה בזה.

בגין כך תליתאה איהו יוצר האדם, ועל דא יעקב דאיהו עמודא דאמצעיתא, דיוקנא דאדם הוה. כמ"ש שופרא דיעקב שופרא דאדם וכמ"ש בתיקונים.

ברכה רביעית [והטעם שברכה זו מתחלת בברוך משא"כ ב' ברכות שאחריה]

רביעאה, איהו עמודא חדא דירכא ימינא,

והוא ברכת אשר יצר את האדם בצלמו שהוא נתקן על יצירת הנקבה כמ"ש לוי בריך חמש רב אשי בריך שית לימא בהא קמיפלגי דמ"ס חדא יצירה הואי ומ"ס שתי יצירות הואי וכמ"ש רש"י שברכת יוצר האדם הוא דכורא וכאן הוא בשביל הנוק' שנתקן מדכורא והתקין לו ממנו מוגופו בנין כמ"ש ויבן ה' אלקים את הצלע וז"ש בצלמו בצלם דמות תבניתו כמ"ש ריש פ' במדבר דף קי"ו בצלמו בצלם חד לדכורא וחד לנוק' ואמור בפ' שמוני צלם בדכורא דמות בנוק' ולפי שהנוק' כלילת מדכורא לכן אמר בצלם דמות כו'. ואמור שם לא דכ"ע חדא יצירה הוא מו"ס בתר מחשבה ומ"ס בתר מעשה אזלינן כי הא דרב יהודא רמי כתיב ויברא אלקים את האדם בצלמו וכתוב זכר ונקבה בראם הא כיצד בתחלה עלה במחשבה לבראות שנים ולבסוף נברא אחד. ר"ל כמ"ש כלם בחכמה עשית בבינה, שבחכמה המחשבה ובבינה המעשה, וכמ"ש בפ' בראשית בסוד אומר ועושה, ובחכמה דו"ג שנים במילוי יו"ד ו"ד כמ"ש פ' ויקרא ואמור ובא"ז ע"ש בבינה הם אות אחד ה' שהוא ד"ו וז"ש בתחלה עלה כו' ולבסוף שחכמה ובינה נקראין עומק ראשית עומק אחרית כמ"ש בס"י ונה"י הן ג"ס דבנין הנוק' דשם מתחלת ומשם מתברכת ושם קומתה והן לילה כמ"ש בזהר ותקונין בהרבה מקומות רבו מלספר, ולפיכך מתחיל כאן לדבר בנוק' וכמ"ש רש"י שם סדר ברכות שנתקנו על עסק הזיווג אינו אלא מאשר יצר ואילך שאותה ברכה מתחלת לדבר בשניהם אשר יצר את האדם מדבר בזכר והתקין לו ממנו בנין עדי עד היא הנקבה שנבנית מנה"י (בסוד וכל בנין למודי ה' א"ת בנין אלא בונין (ולכן מתחלת בברוך ומסיימות בברוך) ושני ברכות שאחרי' אינן מתחילין בברוך ואח"כ ברכה שביעית מתחלת בברוך והן ג' דרגין ג' ר' בחג"ת וג' האחרות בנה"י והן מדרגה אחת דנוק' והן ד' רגלי המרכבה חג"ת ונוק' שהיא קומת נה"י ולכן לא הוזכרו בכ"מ אלא ד' דרגין שהן מדרגה אחת לבד דנוק' והן ד' דרגין דידה ע"ס מלכות שהן כלן לגבי דוכרא חד כידוע ואח"כ ברכה שביעית אל בינה כמ"ש למוטה.

ברכה חמישית

חמישה שוש תשיש ותגל עקרה דביתא,

ר"ל לא עקרה ממש אלא כמ"ש עקרת הבית אם הבנים שמחה וז"ש

בחדוה בקבוץ וכנישו דבנהא מארבע סטרי עלמא,

שהוא נוסח הברכה בקבוץ בני' לתוכה בשמחה

ודא רזא דירכא אחרא דאתחבר בירכא שמאלא, למיזל ולמיכנש לכל סטרי,

ר"ל שנתחבר נצח עם הוד לילך ולקבץ גליות כמ"ש ועמדו רגליו ביום ההוא כו' שנו"ה הן על ההליכה ועל הקיבוץ והן שניהם עושין אומנות אחד שהן תרי פלגי דגופא לפי שרגל א' בלא חבירו אין יכול לעשות כלום משא"כ בידיים ושאר אברים וכמ"ש בז"ח דף צ ע"ב בהוד ההוא מהימנא אחרא דלגבי חברא כל אומנת' דחברא איהו עביד כו' ע"ש ולכך אמר בברכת הוד ואמר דירכא אחרא אתחבר בהדי' כו' ובהן קיבוץ גליות כמ"ש בר"מ פ' משפטים דף קיט ע"ב שחר אקדים ליומא דפורקנא ומאי איהו נצח כו' ובהון אילת אעילת רישא בין ברכהא כו' ברכאה אינון נו"ה כו' ע"ש. ושם השני משיחין כמ"ש בתז"ח דף ע"ב ע"ג תרין שוקין דמלכא דעלייהו שרייא נס ובגנייהו אתמור אלא פקודי תרין פקודין ודאי דבגנייהו אתמור פקד פקדתי תרין נביאים תרין משיחין אינון ודאי כו' וז"ש כאן

וכנישו דבנין ורחימו למיעל לון בין ברכין, ובאינון תרין דנביאים שריין בגוייהו²²

ר"ל קיבוץ הגליות באהבה למעיל לון בין ברכים כאדם האוהב את בנו והוא קיבוצם לא"י במלכות שהיא בין נו"ה (וזש"ה על ברכים תשעשעו כאיש אשר אמו תנחמנו ובירושלים תנוחמו) והוא לבהמ"ק שזה כל זכורך רזא דזכור וקיבוצם הוא במקום הנביאים ור"ל בנו"ה ששם מקומם ומדרגתם

חדוה דעיקרא דביתא.

²² בזהר לפנינו פסקו שרין בגוייהו חדוה, ורבינו פ' באופן אחר.

קנישין פני בלה

ר"ל שהן חדוה דעקרה דביתא כמ"ש מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה, ובנים הם בנ"ה וכמ"ש וכל בניך למודי ה' וכידוע ובהן החדוה לכ"י שהם נקראים ששון ושמחה כידוע ששון בהוד ושמחה בנצח, וזה כי בשמחה תצאו שבו היציאה מגלות, וז"ש ושאתם מים בששון שנקר' שואבות כמ"ש בתז"ח דף פ"ג ע"ג דשכינתא איהי בעיא לאשקיא מעולימין משואבי דאורייתא כו' ואמר בז"ח רות דף סז ע"א ושתית מאשר ישאבון הנערים אינון כרובים וזהו מומעיני הישועה שהן מבינה כמ"ש וצמית בתיאבותיך לינקא מרזא דלעמא עלאה באתערו דאינון כרובים ובגינהון איהי מתשקיא משקיו עלאה כו'. והעיקר בהוד דרגא דידה וכידוע בסוד שאול מרחובות הנהר

מאי טעמא, בגין דהא שתי ערבות לא עבדין איבא ופירין,

ר"ל נו"ה שהן שתי בדי ערבות אינן עבדין פירין כידוע ופירות שלהם הוא שבהן מתכנשין כל הזרע כמ"ש בפ' משפטים דף קכג ע"א שוקין וכולין כולהו תלויין באתר חד דתמן אתכניש כל רבות וכל משחא דגופא כו' ומאן אינון נצח והוד, ובא"ז דף רצו בתרין שוקין ומתאחדן ביניהו תרין כולין ותרין ביעי דדכורא דכל משחא ורבות וחילא דדכורא דכל גופא בהו אתכנש דכל חיילין דנפיק מנהון נפקין ושרין כלא בפום אמה בג"כ אקרי צבאות ואינון נצח והוד. ולכן נה"י כולם מזריגה אחת וסמוכין זה לזה בברכה כנ"ל שכלם דבר אחד עושין שנו"ה בהן מתכנשין לנחתא ביסוד ולכן נקראים ע"ש הנוק' דכ"ז הוא ליתן לנוק' משא"כ בחג"ת שהן ג' דרגין דחד"ר והן מתברכים בעצמם. וז"ש

וכנישו דבנין לגביהו, אינון פירין ואיבין דלהון,

ר"ל לכן תליא בהו קיבוץ גליות שדרגא דלהון אינו אלא לקבץ כנ"ל

ולא אתערו כנישו דבנהא לגבהא בר (ב)נביאים.

שכל הנביאים כולם מתנבאים על קיבוץ גליות וכמ"ש קול צופיך נשאו קול יחדיו ירננו, וכמ"ש כל הנביאים יתכנשון אליה ויבשרו לה על קיבוץ גליות כמ"ש דברו על לב ירושלים וקראו אלי' וכו'

ברכה שישית

קנישוי פני בלה

שתיתאה, שמוח תשמוח רעים האהובים, אתר דרעותא וחדוה ואחוה אשתכח, עמודא דכל עלמא דאקרי צדיק, וצדיק וצדק רעים ואהובים אינון, דלא אתעדון דא מן דא,

כמ"ש מבוועא דבירא דלא פסיק מן בירא לעלמין ושניהם נכללים בהיכל אחד והן רעים, ושניהם נקראים צדק בשם א' רק שבו בתוס' יו"ד שהוא יו"ד עיקרא פי אמה חסד דמותגלי שם טפה ביו"ד והיא נקראת צדקה בה"א והן איש ואשה הוא ביו"ד והיא בה"א ויו"ד דאיש באמצע וה"א דאשה בסופה כנ"ל, וכן בצדיק וצדקה וז"ש וצדיק וצדק כו'. ואומרים בו כשמוחך יצירך בגן עדן מקדם שהשמחה אשר שם הוא בנהר אשר יוצא מעדן להשקות את הגן שהוא יסוד וכמ"ש בפ' ויקהל דף ר"ע ע"ב דא עדן עלאה כו' ידע לנקודה תתאה בחד צדיק דנפיק מוני' נהר דרוי לי' כו' והאי נהר דנפיק מעדן לתתא רזא איהו לחכימין ברזא דכתיב והשביע בצחצחות נפשך ומלה דא אתפרש לעילא ותתא נשמותא דנפקת מוהווא עלמא וכו' וההוא נהר דנפיק מעדן כל אינון נשמותין בלבושי יקר יתבין על ההוא נהר כו' וכדין מתיישבין ורויין באינון צחות כו' וההוא נהר איהו תקונא דנשמותין לאתישבא ולאחזנא ולהתנאה מאינון צחות ונשמותין אתהנן על ההוא נהר ומתיישבין בי' ההוא נהר דלעילא אפיק נשמותין ופרחין מינה לגו גנתא האי נהר דלתתא בגו גנתא דארעא אתקין נשמותין לאתתקנא לאתמשכא באינון צחות כו' וכגוונא דמייא מתיישב' נפשא לאתנהרא כו' ובגין דמתהנין נשמותין על ההוא נהר דנגיד ונפיק מעדן כו' ע"ש. ומסיים ברוך משמוח חתן וכלה שיסוד הוא חדוותא דחתן וכלה

עד הכא שית ברכאן דכלה אתברכת מונייהו.

כנ"ל ברזא דו"ק והן כסדר רק גבורה קודם לחסד כנ"ל והא בסוד זהב וכסף בסוד המשכן כמ"ש ל דף קלא ע"ב איהי תרומה ברזא דזהב דהא מתמון אתזנת בקדמיתא בגין דאיהי גבורה תתאה כו' ע"ש וכן כאן בסוד הכלה שהוא ברזא דמשכנא כמ"ש ל ע"א ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים וכתוב התם שרפים עומדים כו' אליו קיימא בתיקונא דכלה וסחרן סחרנא דחופה למשרי בהווא חופה רוחא עלאה כגוונא דכלה לתתא כו' ע"ש וכן כל תיקוני המשכן הוא ברזא דכלה

ברכה שביעית

שביעאה, איהו מקיים כלא, ומהאי שביעאה מתברכאן כלא ודאי, כללא דעשר אמירן, בגין דדא כליל עילא ותתא, ועל דא כליל בהאי עשר זיני דחדוה, ששון שמחה, חתן (ס"א וכלה, גילה דיצה, אהבה ואחוה שלום) וכלה, אהבה אחוה, גילה רנה, דיצה, חדוה, שלום, וריעות, למהוי כלה שלימו דכלא,

ר"ל זה ברכה נגד בינה שממנה הכל מתברכין והיא כלל ע"ס שהיא כוללת ג"ר והיא כוללת ו"ק בינה בן - יה וז"ש כליל עילא ותתא וע"ד כליל בהאי יו"ד כו' ומשם כל החדוה מומעיני הישועה ונביאים מבינה כרובים זהב ובהם

המשחה מבינה ולכן עשרה מיני חדוה, ובה כל עשר המאמרות דמועה בראשית ויאמר אלקים חיים
אומנא דעלמא כידוע וכמ"ש בפ' בראשית מאן אלקים חיים, ולכן בערבות עשרה דברים צדק ומשפט
וצדקה וגנזי חיים וגנזי שלום ונשמתן של צדיקין ורוחות ונשמות שעתידין להבראות וטל שעתיד הקב"ה להחיות
בו מתים, והן עשרה זיני חדוה האלו, ואמר זאת הברכה באחרונה דלא נחית נהירו דילה עד שהיא שלימה בכל
ברכאן דבעלה כמ"ש בזהר כמה פעמים ובהיכלות לקמן דף רנו "עב וכד מתדבקן רוחא ברוחא כדין חורא עלאה
סתימאה שארי על האי רוחא דאמצעייתא ועד לא אתער לאתדבקא רוחא ברוחא עלאה לא שראי על האי
רוחא כו'. וזה סוד ארך התיבה ורחבה ואח"כ קומתא ברזא דב' השמות ומסיים משמח חתן עם הכלה שהוא
מלכא דשלמא דילי' וממנו הכל כנ"ל ולכן מסיים כאן עם הכלה כנ"ל דלא נחית עד שהן בזיווגא חד וזהו עם
הכלה, ובנוסח דידן י"ב מיני שמחה ויש סמך בז"ח דף מז ע"ד עיי"ש²³

זכאין אינון ישראל דאינון זכו לתתא כגוונא דלעילא, עליהו כתיב (ש"ב ז כג) ומוי כעמך כישראל גוי אחד בארץ.

וז"ש כאן דאינון שבע ברכאן דאתמסרו לה ר"ל לאשה הישראלית

חדו כלהו כל ההוא יומא במלין דאורייתא, וכל בני מתא עבדו ליה רישא עליהו, ליומא אחרא קמו רבי יוסי ורבי
חייא וברכו לון, ואזלו לארחייהו. כד מוטו לגביה דרבי שמעון, זקף עיניו וחמא לון, אמר לון מסתכל הוינא בכו
יומא דא, וחמינא לכו תרין יומין וחד ליליא דהויתון לגבי משכנא דההוא נער מטטרו", וההוא נער הוה אוליף לכו
רזין עלאין בחדוה דאורייתא, זכאה חולקכון בני.

²³ לעיל הובא דברי רבינו בזה באריכות.

אב רכלה

קישומי בלה

קישוטי כלה

ביום ההוא יסיר אדני את תפארת העקסים והשבבים
והשהרנים: הנטיפות והשירות והרעלות: הפארים
והצעדות והקשרים ובתי הנפש והלחשים: הטבעות ונזמי
האף: המחלצות והמעטפות והמטפחות והחריטים:
והגלינים והסדינים והצינפות והרדידים: והיה תחת בשם
מק יתיה ותחת חגורה נקפה ותחת מעשה מקשה קרחה
ותחת פתיגיל מחגרת שק (ישעיה ג יח - כד)

כ"ד קישוטי תורה

עשרים וארבעה קישוטים נמנו בפסוקים אלו, וידועים דברי המדרש (שמו"ר מא ה), תלמיד חכם
מקשט את עצמו בכ"ד ספרים כנגד כ"ד קישוטי כלה, הביאו רש"י על הפסוק (שמות לא יח) 'ויתן אל
משה ככלתו לדבר עמו', מה כלה מתקשטת בעשרים וארבעה קישוטים, האמורים בספר ישעיה, אף
תלמיד חכם צריך להיות בקי בעשרים וארבעה ספרים, וכתב רבינו בחי (שם) שכך צריך לקשט גם
את השבת שנקראת 'כלה' בלימוד מסכת שבת שיש בה כ"ד פרקים, והיינו קישוטי תושבע"פ, וראוי
לברר ענין קישוטי ת"ח ושובת, ואיך הם גנוזים בתורה שבכתב ובתושבע"פ.

קישוטי כלה בימות עולם

סביב קישוטי הכלה נטושה מלחמת עולם מראשית הבריאה, כי כאשר הביא הקב"ה את חוה לאדם
הראשון, קישטה הקב"ה בכ"ד קישוטי כלה (ב"ר יח א), וכן דרשו חז"ל (זוהר ח"א מוח ע"ב) מהפסוק
(בראשית ב כב) 'ויבאה אל האדם', שנכתב 'ויבאה' חסר י' אחת, להורות על מנין קישוטיה. ואילו
כאשר בא הנחש לפתות בחטא עין הדעת, הקדים והטיל בחוה כ"ד זיני דמסאבותא²⁴, כמו שדרשו
(זוהר ח"ג עט ע"א) מהפסוק (שם ג טו) 'ואיבה אשית', כמונין ואיב"ה הטיל הנחש זוהמא, והיפך
'ויבאה' ויעש 'איבה'.

²⁴ ראה דברי הגרי"ח (יד מצרים להגדש"פ ד"ה אילו קרבנו לפני ה' ולא נתן לנו את התורה), שזוהמות הנחש והסט"א היא שמבלבל שכל
האדם, וישראל פסקה זוהמותו כשעמדו על ה' סיני וראו עין בעין מראות אלהים וכל מרכבה העליונה, ככתוב 'הנה אנכי בא אליך בענן בעבור
ישמע העם בדברי עמך וגם כך יאמינו לעולם', והוא אמונת התורה עין החיים. ולהלן יבואר שזוהמות הנחש חלה בדעת האדם, והיא שורשית יותר
מקלקול פרי עין הדעת שתלוי בכח תאוותו.

בעת מתן תורה, כאשר פסקה מִישראל זֹהמא שהטיל נחש בחוה (שבת קמו ע"א), שבו הקישוטים לישראל, כאשר קבלו בתורה כ"ד קישוטי בלה²⁵, וכתב האר"י (שער המצוות ואתחנן) שכיון שהם עומדים תחת כ"ד זיני דמוסאבותא, נאמר בהם 'מזה ומזה הם כתובים'²⁶ [כל ז"ה בגי' יב], אך לבסוף נותרו רק בידי משה, כי על כל ישראל שבה הזוהמא בעת מועשה העגל, עד שנאמר להם 'ועתה הורד עדיך' (שבת פח ע"א, זהר ח"א סג ע"א)²⁷, ולא נותרו אלא למשה שהיה על ההר בעת חטאם, וכדלהלן.

מהות ענין הקישוט

עצם ענין הקישוט בתכשיטים דורש התבוננות, כי לכאורה מצד כבוד האדם ראוי לו להמנע מלקשט עצמו, שהרי אף שבתכשיט עצמו יש פאר והדר, הלא כיון שהעין נמשכת אל הדר הקישוט, נמצא שראייתו מסיטה את שימת הלב ממועלותיו העצמיות של המקושט, הכוללות את עצם יופיו, הדרת פניו, וחכמתו המאירה פניו, ומה מועלת הקישוט כאשר הוא גורם שלא יבחינו כראוי בנושאו.

ואמנם, תכשיטי אדם הם חותמו או כלי זיינו²⁸, שבהם נראה הדר מעשיו ופעולתו (כמבואר בשבת פ"ו), ואילו כאשר הוא בא להפיק כבוד והדר על ידי תכשיט זהב וכסף, הוא מקשט בהם את רעייתו, שהיא נטפלת לו²⁹, וקישוט זה מועיל למתבוננים, שמתוך הכרת חשיבות הנטפל לו על ידי התכשיט,

²⁵ באבודרהם על הגדש"פ (שם) כתב, שדיינו מה שקרבנו להר סיני, מפני ששם פסקה מוננו זוהמא, הרי שתיקון זה חל קודם מתן תורה, וכן מבואר במדרש (ויק"ר יח, ד, ובפסיקתא ז' ז) שפסקה בשעה שאמרו נעשה ונשמע, ועל אותה שעה הוא אמר 'כולך יפה רעייתי ומום אין בך', והיינו חזרת הקישוטין, ולהלן יבואר שבנעשה ונשמע חזרו הכתרים, ובמתן תורה קבלו כ"ד הקישוטים.

²⁶ ומהם כ"ד אבות נזיקין (ב"ק ד ע"ב, ברייתא ב ע"ב), בבחינת ז"ה לעומת ז"ה עשה האלהים' (קהלת ז, יד).

²⁷ הגרי"ח"ח (שם) כתב שחזרה ע"י חטא העגל, שנמשכו אחר חקירת שכלם ע"פ דעת הערב רב שהטעו אותם, ולהלן יבואר היטב.

²⁸ האיש אין לו קישוט זולת כתר בראשו, שאינו מוקף אבר מהגוף, אלא כל עניינו כבוד [ומהותו תבואר להלן], אך יש לאיש בגד לבושו, שבו מתעלה צורת האדם, כאמור (ישעיה סא, י) 'בחתן יכהן פאר, וככלה תעדה בליה', והיינו שמעלת החתן הוא כשמתכבד בבגדיו, ואילו הכלה טעונה תכשיטים (ע"פ עקידה שער ט, שלא כמלבי"ם ישעיה שם), ומהות הבגדים מפורשת בבגדי כהונה 'לכבוד ולתפארת', ואמרו (זבחים יז:) בזמן שבג"כ עליהם כהונתם עליהם, ואמר רבי יוחנן (ב"ק צא.) 'מאני מכבדותא', ומקור כבוד זה הוא ממה שהלביש הקב"ה כתנות עור לאדה"ר, ובמדרש (ב"ר כ, ב) מצינו, בתורתו של ר"מ מצינו כתוב 'כתנות אור', והיינו שהבגדים נתנו לו כהשלמה לחסרון וגופו ונפשו אחר החטא, וכבודם מייצג את האור הנקיף שהוא מצורף לאדם מחוץ למערכת הגשמית של הגוף, כמבואר בהרחבה בשל"ה (פר' תצוה) ובאפיקים ים (שבת קנב). וראה רש"י (דברים ח, ד) שבמדבר היו ענני הכבוד שפין בכסותם ומוגהצין אותן, והגדיל לגלות רבינו בחיי (בראשית ב טו) שמלבושו של אדה"ר קודם החטא היה ענני הכבוד, והיינו כי הכבוד נובע משייכות למקום עליון, ומעלתו ניכרת באדם ביחס למדה שהאדם אפוף במעלה זו, וראה עוד בהערה הבאה.

²⁹ הטעם שאשה טעונה קישוט והאדם אינו נזקק לו, 'יבואר על פי דברי רבי עקיבא לטורטורוסוס הרשע (תנחומא תוריע ה) ששאל את רבי עקיבא אילו מעשים נאים יותר, של הקב"ה או של בשר דם, א"ל של בשר דם נאים יותר. א"ל למה אתם מוולין, א"ל אני הייתי יודע שעל דבר זה אתה שואלני, ולכך הקדמתי ואמרת לך שמעשה בני אדם נאים משל הקב"ה, הביא לו ר"ע שבליים וגלוסקאות א"ל אלו מעשה הקב"ה ואלו מעשה ידי אדם, וכי אין אלו נאים יותר מן השבליים. והיינו שהעולם לא נברא מושלם, כדי לעורר את האדם להשלימו, ובאדם הערלה היא מום והסרתה היא העמדתו על מתכונתו, כאשר אמרו (ב"מ פז ע"א) על יופיו של אדם הראשון, ואילו חטא האדם היה כל דבר גשמי נשלם ויפיו לפי צורך האדם ביחס להתעלותו הרוחנית, אך החטא הפריד את הגשמיות מהרוחניות, [ונפלו ב"ע למקום הקל"י], ולפיכך הוצרך אדם ללבושים, כי הגניעה בתאוה נתנה כביכול מציאות עצמית לאברים, ויש צד התבוננות ביופי היצוני המאפיל על הפנימי, וממילא נדרש להם לבוש שיסתיר על עוצמתם, ורק באופן זה יהיה ציור של כבוד המגלה את פנימיות הנפש הפנימית. אכן לבד מזה האדם עצמו נפל הקלקול גם במראה כל חלקי העולם

יבואו להכיר בחשיבות שלו עצמו³⁰. וזה עומק ענין קישוטיה של אשה, שבעלה מראה בה את שלימותו, וכוהו ניכר בה כפי מסת ידו לקשטה.

קישוטי ההורים והבעל

אכן, זה הוא ענין הקישוטים שמקבלת אשה מבעלה³¹, והם מעוררים את תשוקתה אליו³², ובה חלוקים מהם הקישוטים שהכלה מקבלת לנישואיה מאביה ואמה, שעניינם הוא להגדיל חינה של הכלה בעיני החתן, ולעורר תשוקתו אליה, ואף שהקישוטים אינם בעצם גופה, הרי בהם החתן רואה את מעלת יחוסה, והשפעת הוריה לה, וכפי הערכתם לה אף הוא לא זו מחבבה.

חילוק זה עולה ממה שאמרו במדרש (שמו"ר שם) שתלמיד חכם צריך לקשט את עצמו בכ"ד ספרים, ומשמע שהקישוט הוא תוספת מעלה על עצם היותו תלמיד חכם, ואילו במדרש (שה"ש ד) אמרו 'מה כלל זה מותקשטת בכ"ד קשוטין ואם חיסר אחד מהן אינה כלום, כך ת"ח צריך שיהיה רגיל בכ"ד ספרים ואם חיסר אחד מהם אינו כלום [ובפסיקתא זוטרא (שה"ש ד יא) 'חיסר אחד מהם אינו חכם']

התלויים במעשי האדם, וכל שהוא פחות מהאדם יש יכולת להשלים את יופיו באופן חיצוני, לעשותו ראוי להיות מצורף אל האדם, ולכן באשה יש מעלה בקישוט בנוסף על הלבוש, ואילו לבהמה אין לבוש אלא רק קישוט, ולהלן יבואר החילוק בין הגילוי של הקישוט לבין צד הגילוי של הלבוש. וראה עוד בהערה הבאה.

³⁰ וראה בביאור הגר"א (שה"ש א ט) על הכתוב 'לסוסי ברכבי פרעה דמיתין רעייתי', שמקשטים גם את הסוסים, וסוס המלך מקושט ביותר, והוא משל לקישוטה של כנסת ישראל ע"י התורה והמצות, וביאר הגר"ז שוורצמן שבקישוט אדם לאשתו יש צד לטעות שמטרת הקישוט הוא לכבודה ולא לכבודו, אך בקישוט הסוס ברור שאין הכבוד וההדר לסוס, אלא לבעליו, ועל כך אמר הקב"ה שהקישוט בתורה ומצות מורה לעין כל שמטרת ישראל לכבוד שמים, וכבודם של ישראל כבוד שמים הוא.

³¹ ראה בכתובות (סה ע"ב) 'דברים שהאשה משתוקקת להם מאי ניהו, תכשיטין', והיינו שהאשה משתוקקת לקבלם מבעלה, ולהשתמש בהם לכבודו, כי שלימותה תלוי בגילוי כבודו. אכן בבגדי צבעונים לא מצינו משתוקקת, אלא שבעלה משמחה בהם (פסחים קט ע"א), וכמבואר להלן, שהבגדים משמשים לכיסוי, ועל ידה מתגלית הפנימיות, והיינו שמחה, אך ההשתוקקות היא לגילוי גמור כלפי בעלה, והיינו רק בתכשיטין. [ואמנם יש באשה עוד 'קישוטים', והם הבשמים, שנחשבים כחלק מוגפה ממש, וכמבואר בכתובות עא: שהם מחיובי הבעל, כי בחסרונם תתגנה עליו, ראה תוס' שם (מה"ד תכשיט) והפלאה (שם סו:), ועומק עניינם מובאר בביאור הגר"א למגילת אסתר (ב, יב) ואכמ"ל].

³² וכן הוא לשון הספרי (ואתחנן יא) 'משל למלך שאמר לאשתו, התקשטי בכל תכשיטך כדי שתהא רצויה לי. כך אמר הקב"ה לישראל, הו מציניינים במצות כדי שתהיו רצוים לפני'. ומבואר בפתחי שערים (נוק' דז"א פתח ב) שפעולת המלכות היא להעלות מעשה התחתונים למעלה, והיא מתפעלת על ידם, והוא סוד תכשיטין דילה. שכאשר התחתונים מעשיהם רצוים ומסודרים ע"פ התורה אז אנו אומרים שגם הנוקבא היא שלמה בסידור אברים ותכשיטים והוא שלמות בנינה שאז היא מוכנה לזיווג. והיינו, שכל מדרגות התחתונים המסודרים ע"פ התורה, ראויים לקבל כל א' חלק שלמותו מזה"א שהוא הדבורא, כל מאור משפיע לעומת המוקבלו. והנה ירמיה (לא ז) אמר 'הציבי לך ציונים', וכתב רש"י (דברים יא יח) אף לאחר שתגלו היו מציניינים במצות הניחו תפלין עשו מוזהה כדי שלא יהו לכס חדשים כשתחזור, ולכאז' תמונה, שהרי תפלין ומוזהה הן חובת הגוף, ואינן תלויות בארץ, ולמה יהיו ציונים. וכבר כתב הרמב"ן שיש בענין זה סוד עמוק. וראה בספרי (עקב ז) הציבי לך ציונים, משל למלך שכעס על אשתו וחזרה בבית אביה, אמר לה אביה הו מקושטת בתכשיטך, כשתחזורי לא יהו עליך חדשים, כך אמר להם הקב"ה לישראל בני היו מציניינים במצות שכשאתם חוזרים לא יהו עליכם חדשים. הרי שהסרת התכשיטים משפלת כבוד בעלה, כאלו היא מתיאשת ממונו לעולם שלא תחזור אליו עוד, אך אם גם בעת רחוקה היא מתקשטת הרי היא מראה גדול אהבתה אליו, ותשוקתה למצוא הן בעיניו להחזירה אל ביתו כמקדם, ולכן נקט את מצוות התפלין שעיהם שנינו במכילתא שהן הקישוטין של ישראל, ולהלן יבואר עניינם.

וחילוק יחסי המדרשים למעלת קישוטים טעון ביאור, וביותר ראוי לבאר מופני מזה כלה שיש בה חסרון כל שהוא היא בבחינת 'אינה כלום'³³.

ולפי המבואר, יש לפרש שהמדרשים נסובו על שני סדרי קישוטים, כי יש לחלק בין הקישוטים שמקבלת מאביה ואמה לבין הקישוטים שמקבלת מבעלה, כי אלו שמקבלת מאביה ואמה, כל מיעוט בהם הוא חסרון שלא ניתן להתקן, כי הוא מחסר בחינה לפני החתן, וכבר בתחילת זוגם ממועט תשוקתו אליה. אך הקישוטים שמקבלת מבעלה, הרי אף אם יחסר בהם תוותר רעייתו, ולכל היותר תתמעט תשוקתה אליו, והדבר בידו להחזירם ולהשיב תשוקתה³⁴. וכן הוא בתלמיד חכם, כי עצם היותו תלמיד חכם אינו תלוי בקישוטי, שהם רק תוספת שלימות למעלתו³⁵, אולם לגבי מעלת המוחין שלו, הרי אם חסר בהם חלק מקישוט כ"ד ספרים הרי הוא 'אינו חכם', שהרי אינה דומה פגיעה כל שהיא במוח, לכל חסרון אחר בשאר הגוף³⁶.

חלוקת הקישוטים לקבוצות

כל האמור עד כה כלול בדברי האר"י (מבוא שערים שער א"א פ"ה, מאמרי רשב"י סוף פר' נשא, ועוד) שהעמיד את כ"ד התכשיטים כשתי קבוצות של י"ב, ששורשם נובע מ"ב תיקוני דיקנא דעתיקא קדישא, ומי"ב תיקוני דיקנא דז"א. וביאר שעיקרם הם י"ב, ואילו תיקון י"ג 'ונקה' הרי הוא כוללם. והוא עצמו שורש המלכות, אשר בה הם יורדים ומתגלים, הן י"ב תיקוני עתי"ק והן י"ב תיקוני ז"א, והם הכ"ד תכשיטים שלה, והם הם כ"ד צרופי שם אדנ"י³⁷, י"ב צרופים ראשונים הם בראשה, וי"ב האחרים הם בגופה [וראה דברי הלש"ו, בספרו הקדו"ש, הוספות לשער ז]³⁸.

³³ בתורה תמימה (שה"ש פ"ד הערה קלו) ציין למה שאמרו (ב"ב ס ע"ב) שגם בזה"ז עושה אשה כל תכשיט ומשיירת דבר מועט זכר לחורבן, והיינו דוקא בנשואה, אבל הכלה אינה משיירת מתכשיטיה אפילו דבר מועט, אך ביאורו טעון תוספת, לפרש מופני מזה הכלה בחסרון כל שהוא 'אינה כלום'.

³⁴ ראה פתחי שערים (מ"ד מ"ן פתח טז) שע"י ביאה ראשונה נקשר אהבתה בו ונתן חלק הארה מנפשו להקשר עם נפשה, ואז נעשים לגוף אחד, ועי"ז היא תמיד משתוקקת אליו ומתקשטת לפניו כדי שיזדווג בה. הרי שאחר שנעשה הקשר קבוע וקיים, הקישוט נצרך רק לחדש תשוקה שוב ושוב בכל פעם, אך הכל תלוי בשלימות הקשר הראשון, וחסרון בו הוא חסרון שלא ניתן להמנות.

³⁵ וראה בביאור הגר"א למשלי (א ט) על הכתוב 'כי לוית חן', שהיו עושים לנשים תכשיטין לפי מעשיהם, כמובא בסמוך לגבי נשות רבן גמליאל ורבי עקיבא, ולמבואר הרי קישוטיין לפי המעשים הם קישוטי הגוף, ואילו קישוטי אבא ואמא מכתיירים לראש, שבו המוחין, ולהלן יבואר יותר.

³⁶ עומק החילוק יבואר להלן, שבמוחין הוא מושכן ההבנה, ומיעוטו הוא חסרון בתמיסת כל חלק בתורה, ואילו מיעוט הבקיות אינו אלא חסרון קישוט.

³⁷ והנה ב'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' יש כ"ד אותיות, והוא עניינה של המלכות הנקראת בשם אדנ"י, וראה מש"כ בזה האר"י (שער ההקדמות פא ע"א, אוצרות חיים שער המוחין, ועוד) על הפס' (ישעיה נד יב) 'שמותי כדכד שמוותיך', כי המל' מגיעה עד שני שליש כלי הת"ת

דעת לנבון נקל, כי התכשיטים שבראשה, הן המוחין אשר ניתנו לה מאביה ואמה, הם חכמה ובינה³⁹, ואילו אלו שבגופה, הם תכשיטים שנתן בה בעלה, הוא ז"א⁴⁰, וחילוק הענקת הקישוטיני מקביל לחילוקי זמנים⁴¹ ומצבים⁴², המבוארים בדברי רבותנו.

והנה שנינו בברייתא (משנת רבי אליעזר, פרשה יח) 'תפארת העכסים והשביסים והשהרונים וגו', שלשה עשר מיני כסף וזהב, המחלצות והמעטפות והמטפחות וגו', אלו אחד עשר מיני בגדים.

משמעות חלוקה זו נראית, כי י"ג קישוטי כסף וזהב מורים על הופעת י"ג מידות שבא"א, ואילו י"א המלבושים עומדים כנגד י"א בירורי החכמה, וכבר הארכנו (בקו' לט מלאכות שבת) לבאר שי"א מלאכות בסידורא דפת קדמו לי"ג מלאכות תיקון הבגד, לפי שמטרת סידורא דפת, היא זיכור וסילוק הרע, הנדרשת עוד בטרם הכניסה להשגה במידותיו ית', שכנגדם נתקנו י"ג מלאכות הבגד⁴³.

דז"א, וזה סוד 'ותמלא כדה ותעל', כד' הוא כלי הנקבה הנקראת ה' תתאה, ולכן בעוד כתר דז"א יש בו ג' פ"ב כד שהן יחד ע"ב, והיא מדת החסד, הרי הכתר דנוק', הוא רק ב' פעמים כ"ד, והוא 'שמותי כדכד שמשותין', שהם ב' פעמים כ"ד הבאים לה מז"א הנקרא שמש. ולכן הנקבה נקראת 'דך' ועני, לפי שחסר מומנה השליש של כ"ד העליון, וראה בהוראת שעה (ענין כתר דנוק') שעל כך נאמר 'אשת חיל עטרת בעלה', כי 'חיל' בגי' 'כדכד', וכיון שקישוטיני אלו ישובו למל' רק לעתיד לבא, לכן נאמר 'באלהים נעשה חיל', ומצד נתינת ז"א נאמר 'וישראל עושה חיל', שנותן לה שני שלישי הת"ת שלו לכתר שלה, וע"ע בביאור הגר"א לתיקון (תי' יא).

³⁸ ובה ויבנו שני הסדרים שהביא רמח"ל בקה"ב שלו, שבקדושת מוסף דר"ה הביא שבתיתב 'איה' יבקש על רה"ק או עושר או בנים ת"ה, ויכוון כ"ד תיקונים דלהלן, יפ"ע התהתה דז"א מי האמת בנ המ שמת או את שיה לה לה אב אר לך המ, ואילו במוסף דיוה"כ באמירת 'והבהנים והעס' הביא סדר אחר, והוא בנ כל בר ינ כל כד מל יי לל יי הציה כמו ועל צאי עו הית את ער ומו, ברם, פשוט הוא שהראשונים הם הקישוטים שמקבלת מבעלה, והם יוצאים מאות ראשונה ואחרונה של התיבה השניה שבפסוק האחרון של כל אחד מכ"ד ספרים, [וקישוטים אלו מתבטאים אצל איש ישראל בתוספת רה"ק בנים ועושר], ואילו האחרונים הם מה קישוטי המלכות עצמה, שמקבלת מאז"א, ובהם היא מחזקת את כל שפע העליון הניתן בה [ובישראל ניכרים קישוטים אלו בשמיעת שם המפורש ע"י הכהנים והעם], וקישוטים אלו יוצאים באותו אופן מהתיבה שלפני האחרונה בפסוק זה, ובצירופם מתגלה הייחוד, כמבואר במשנת חסידים בארובה, וא"ה נרחיב בזה בביאור קונטרס קישוטי כלה לרמח"ל.

³⁹ ראה בעץ חיים (הארות ז"ן פ"א) שמוחי נוק' נעשים רק ע"י אמזא, אך כבר ביאר (שם, שער תיקון הנוק' פ"ד ובשער הירח פ"ב) שנכנסין ע"י נה"י דאמזא, ובהם מלוכב יסוד אמזא. וכמבואר בתיקון דאבא יסד ברתא, והיינו שבניינה הוא על ידי הארה שמקבלת מיסוד דאבא.

⁴⁰ ראה שם (שער לב, הארת המוחין ז"ן פ"א) שרחל היא נוקבא עיקרית דז"א, והנה היא אספקלריא דלית בה מגרמה כלום, ואינה נתקנת אלא ע"י ז"א בעלה, ולולי שתחלה היתה עצם מעצמיו ובשר מובשרו בתכלית הדיבוק וקישור לא היה חושש אח"כ לתקנה ולהאיר לה כל הצורך.

⁴¹ וכבר כתוב בשם האר"י (מאמרי רשב"י סוף נשא) שיהוד שמות הו"ה ואדני' חלוק בין יום ללילה, כי ביום גובר ז"א, ואז המל' מקבלת תכשיטין ע"י ז"א בעלה, ואז גובר שם הו"ה על אדנות, ויחודם הוא יאהדו"נה, ואילו בלילה גוברת מדת הנוקבא, ואז אינה מקבלתם על ידו, אלא על ידי עצמה, [כי בלילה נופלת תרדמה על האדם ז"א ונוקביה נתקנת שלא על ידו, כצלע שנלקחה מאדה"ר], ואז גובר שם אדני' ונעשה ייחודם אידהנו"ה. וראה בכפני יונה (ח"ד) שיש כ"ד שעות ביום, י"ב שעות הלילה בסוד י"ב צירופים שבה' זעירא, וי"ב שעות ביום הם י"ב שעות שבה' רבתי.

⁴² והיינו כי הז"א מקבל מוחין מלוכשים בנה"י דישאל סבא ותבונה, ושוב עולה לקחת מאחוריהם, ואז יוצא יעקב מאחוריים דישאל סבא ולאח מאחוריים דתבונה, ומוחין דנוקבא דז"א הם האורות נמשכים מתוך ז"א. אך כשהז"א פנים בפנים עם נוקבא, ורחל משתית לו בקומתה, אז לוקחת המוחין שלה מאז"א מלוכשים בתוך נה"י דישאל סבא ותבונה, כמבואר בדברי האר"י במקומות רבים, וראה במבוא שערים (ש"ב ח"ב פ"ו).

⁴³ ואמנם אין חילוק בין אופני חלוקת הקבוצות, כי באמת הן הן הדברים, ואין הפרש בין החלוקה לשני י"ב, או לז"א וי"ג, שהרי י"ג דא"א עיקרים הם י"ב, ותיקון 'ונקח' הוא הי"ג שהוא כוללם, ובו עובר כל השפע למלכות, וכל הקישוטים חלים בו, ולאידך י"א תיקוני החכמה, כל עניינם הוא כתיקון הפת, אך אחר עשיית כולם איז נקנית החכמה עצמה, שהיא מוגלמת באכילת הפת, וצירופה לנפש האוכל.

הלבושים והקישוטים

ברם, עדיין שומה עלינו להעמיק חקר, מפני מה חולקו הקישוטים באופן זה, של י"ג קישוטי כסף וזהב כנגד י"ג מידות, והלא גילוי מידותיו ית' נמשל למלבושים, כאמור (ר"ה יז ע"ב) 'מלמד שנתעטף הקב"ה כשליח צבור והראה לו י"ג מידות', זאת ועוד, כי לכאורה קישוטי כסף וזהב נעלים הם מקישוט המלבושים, ומה הם מייצגים אחר השגת י"ג מידותיו ית'.

אמנם הפרש רב יש בין קבוצות הקישוט, כי בעוד קישוטי כסף וזהב מטרם היא הבלטה חיצונית, המשמשת רק לכבוד ויוקרה, והם מהווים הבעה וגילוי ללא צד של הסתרה, הרי לעומתם, מהותם של הבגדים כלפי הגוף כפולה היא, כי מצד אחד הבגד משמש כלבוש המסתיר את גוף הלובוש, ולאידך גיסא הוא נותן צד הכרה בגוף, שהרי אין מלך ניכר מזולתו אלא ע"י לבושו (ראה באר הגולה ד), והוא עניינם של י"ג מידות, שמוצד אחד יש בהם כדי לתת ציור של השגה בדרכי הנהגת ה', וכמאמר הקב"ה למשה (שמות לד) 'אני אעביר כל טובי על פניך וקראתי בשם ה' לפניך', ועל כך אמרו מלמד שנתעטף הקב"ה כשליח צבור והראה לו י"ג מידות, ולאידך הרי שם נאמר למשה, 'כי לא יראני האדם וחי', כי אין לו תפיסה בעצמותו ית', אלא רק בהכרת הנהגותיו הן הן מידותיו, ואותם לימד הקב"ה למשה.

וביתר ביאור, ההכרה הנובעת מצורת הלבוש היא מצד חשיפת כבוד הלובוש, כאמור 'ועשית בגדי קודש לכבוד ולתפארת', דהיינו שהכבוד והתפארת הגנוזים בפנימיות הכהן, מתגלים ע"י הלבושים, כי הנשמה הפנימית שבאבר מתגלה ע"י הלבוש, [ובלבוש העליון היא נובעת מתוך התבוננות בבריאה, שהיא מגלה את כבוד ה' כאמור 'השמים מספרים כבוד אל', והם הרי לבושו ית' ה'נוטה שמים כיריעה']. אולם יש בלבוש צד כיסוי לעוצמת החן הפנימי, שהוא יופי האברים, וכיסוי זה הוא גופו גורם לגילוי פנימיות נשמות, שכן עצם הצורך בכיסוי מורה על פנימיות נעלה⁴⁴. לעומתם, קישוטי

⁴⁴ ויש להוסיף, כי באמת המונה את התכשיטים שהזכיר ישעיהו, ימצא בהם כ"ה, אלא שאחד מהם הוא הגליונין, שהוא המראות, ומראה אינה משמשת כקישוט הגוף, אלא שבה רואים את תוצאת הקישוטים כולם, ועל ידה ניתן לבקר ולשכלל את התאמת הקישוטין, ונמצא שאף אם נחלקים ל"ב וי"ב, יש להם קישוט כ"ה הכולל לכולם. וכן מצינו לאידך גיסא (סוטה יג ע"א) ל"ו בתרים נתלו בארוננו של יעקב, וראה רש"י ומהרש"א שם, שהם י"ב דישמעאל וכו' דעשו, ואף שהיו בו כה, האחד הוא ממוזר שהוא תוצאת כל הכ"ד, ועי' בזה.

⁴⁴ גילוי האברים כלול בשיר השירים, שהוא קדש קדשים מקום הזווג, שם בקע שלמה המלך ע"ה תפיסה פנימית מבעד ללבושים, והראה ש'דודי צח ואדום, ידיו גלילי זהב, מעיו עשת שן, שוקיו עמודי שש' ועוד. אמנם יש רובדים נוספים, שכן האברים הם לבוש לנפש הפנימית, כדלהלן, ובה חכם עדיף מנביא, כאמור בתיקוני' ל, 'כל תקונין דנביאה מלבר, בגופא, באברים דגופא, מארי דחכמה אינון מלגאו במוחא', ואף להם אין תפיסה בעצמותו ית', וד"ל.

כסף וזהב, מקיפים את הלוש בהילה, ובכך הם פועלים את ייעודם בגילוי גמור, שכן מטרתם לשייך את האיבר למקורו, ולגלות עליו את האור המקיף והסובב את האדם, ולכן הם נשזרים עם האבר המקושט, לעטרו ולהעצימו, ואינם כלבוש חיצוני שגילוי תלוי בכיסויו, כי מטרתו לגלות פנימיותו, ואילו הקישוט בא להורות על ההילה האופפת את האבר ממקור עליון, וכולו גילוי (וראה מהר"ל נצח ישראל טז).

מעתה נתנה ראש ונשובה להבין ולהשכיל, כי אורם העליון של קישוטי זהב וכסף מורה על פנימיות ההנהגה העליונה, התואמת לאברים עצמם ש'ידיו כגלילי זהב', עד כדי שהקישוט נשזר עם הפנימיות, ולכן אינו תלוי בזיכוכ וסילוק הרע, ואף כי קישוטיו מסתלקים בעוונות ישראל, הרי ההנהגה נמשכת גם אחר העוון בעתות רצון, וכדלהלן, ברם, ההשגה החיצונית במידותיו ית' כמלבושים, באה ע"י הכרת המעלה שנדרש לה כיסוי והעלם, ולכך צריך להקדים זיכוכ ב"א בירורי החכמה.

לצורך מי משמשים הקישוטים

והנה האר"י (מאמרי רשב"י שם) כתב, שכל תיקונים אלו אינם עצם הכלה אלא רק תכשיטיה, והרחיב לבאר במבוא שעדים (שם) שהטעם שתיקונים אלו נקראו קישוטים, הוא משום שלרוב מעלתם אינם יכולים להיות מתגלים ממש כאברי ועצמות הנוקבא, אלא שאורם משמש לה כתכשיט בפני אחרים, ועצמו הוא העלם אחר העלם, ומטרת התכשיטים היא, כי הקליפות נקראו חושך, והם מוחשיכים את המלכות. ומסתירים את אורה. וע"י פעולות צירופי השמות, נודע שמלכותו בכל משלה, ונמצא שהיא מתנאה ומתקדשת בהם, ובכך הם מאירים את חשכותה.

ולפי המבואר לעיל יש להוסיף בנותן טעם, כי רק על קישוטים שבאו מהבעל ניתן לומר ש'אורם משמש לה כתכשיט בפני אחרים', וכמבואר שהבעל מורה את כוחו בקישוט כלתו, והוראה זו מסלקת את אותם 'אחרים' החפצים לינוק שפעו, אך קישוטיה מאביה ואמה באים לתכשיט של שלימות בפני החתן, והם המוחין, קישוטים פנימיים, התואמים לכתר שבעלה מוכתר בו מאותם אב ואם, תרי ריעין דלא מתפרשין.

במעשה העגל ניטלו קישוטי המוחין

והנה אחר כל האמור יש מקום להבין כי אף שענין הקישוטי נובע מהאור הפנימי, הרי גילויים הוא חיצוני בכ"ד ספרים, והם גילויים חלוקים בכ"ד מקומות, כקישוטי כלה לאבריה. ברם, ביחזקאל (טז יא) הוזכרו י"ג קישוטים, כמשלים לטובות שהטיב הקב"ה עם ישראל בדור המדבר, ועל מותן תורה נאמר שם 'ואעדך עדי ואתנה צמידיים על ידיך ורביד על גרונך', וכמו שתרגם יהונתן שם 'תקנית יתכון תקון פתגמי אוריתא כתיבין על תרין לוחי אבניא ויהיבין על ידי משה ובקדושת שמי רבא קדישית יתכון', הרי שהעדי הצמידים והרביד אינם שלשה קישוטיים לאברים נפרדים, אלא שהם מורים על עומק לפנים מעומק בתפיסת התורה, ולפיכך בקבלת הכתב נקראו 'עדי', ובנתינתם על ידי משה נחשבו 'צמיד', ובהיותם מקדשים את ישראל הרי הם 'רביד'⁴⁵.

ולאמור נראה, כי אמנם שתי מערכות קישוטיים הם, ושלשת אלו שהזכירם יחזקאל הם קישוטיים שמקבלת הכלה מאביה ואמא, דהיינו המוחין, שמהם נובע כח ההבנה, ותפיסת עומק רזי התורה⁴⁶, והם הם הכתרים שנאבדו מישראל אחר מעשה העגל עד שיתקנו, כי בחטא זה שבה זוהמת⁴⁷, אכן, יחד עמם ניטלו גם הקישוטיים שבגופה, המורים על ידיעת כל חלקי תורה, אך הם שבו וחזרו להם [כדלהלן]. ויש לפרש בזה מזה שכתבו תוס' (שבת פח ע"א) 'שני כתרים של הוד היו, לפיכך כשנטל משה קרן עור פניו, והיינו כי אמא עד הוד איתפשט, ולכן כל קישוטי כלה נרמזו בניקודי קמץ (כתר) וקובץ (הוד), וכאשר נטלם משה זכה לקרני הוד'⁴⁸.

⁴⁵ וכן מצינו בתקנת כ"ד משמרות כהונה, כ"ד משמרות של לוי, וכ"ד מעמדות של ישראל, שהם כנגד פנימיות וחיצוניות בקישוטים, וכל הפנימי קדוש מחביר.

והנה בחולין (קלג ע"א) שנינו, עשרים וארבע מתנות כהונה נתנו לאחר ולבניו, וכולן נתנו בכלל ופרט, וברית מילה, כל המוקיין באלו מקיים כלל ופרט וברית מילה, וכתב השל"ה (פר' קרח) שכ"ד מתנות כנגד כ"ד ספרים, והטעם שקבלום הלויים, הוא כמבואר ברמ"ע מפאנו ששישים רבוא אותיות התורה הם כנגד נשמות ישראל שהיו בעת מתן תורה, וכל הדורות אחריהם הם ענפים, אך מזהינן באו נשמות הלויים, שנמנו כ"ב אלף בנפרד משישים רבוא, בהכרח שהם כלל השרשי הרוחניים של השישים רבוא, והרי זה כנגד שישים רבוא אותיות הם פרטי הכלל, וכ"ד ספרים הם המוללים אותם.

והנה הרמב"ם (ביכורים פ"ב ה"ב) כתב על כ"ד מתנות, ששמונה מהם נאכלים רק במקדש לפני מחומות העזרה, וחמש מתנות אין נאכלין אלא בירושלים לפני מחומות העיר, וחמש מתנות אין זוכין בהן מה"ת אלא בארץ ישראל בלבד, וחמש מתנות זוכין בהן בארץ בין בחו"ל ומתנה אחת זוכין בה מן המקדש, והנה מצינו מכלל יופי, וממנה נובע חלוקת כ"ד מתנות ...

⁴⁶ וראה במכילתא דרשב"י (בתוספתא שבסוף ח"א יב ע"א) ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב, והוא עדי עלאה תפלין דרישא ודרעא דשויין ביד כהה אעדיהו מנהון, ומאן אתר אתרייהב לון מהר חורב. ולמבואר יש לומר שתפלין של ראש מורים על חלק ההבנה של התורה, והם תכשיט הראש, כנגד המוח שבו משכן כח העיון והשגה. ואילו תפלין של יד מורים על ידיעת החלק המעשי של התורה, ולכן הם תכשיט היד שהיא האבר המעשי.

⁴⁷ והוא עומק דברי הגרי"ח (בהגדש"פ, הובאו לעיל) שחזרת זוהמא בחטא העגל, היא מזה שנמשכו אחר חקירת שכלם, והיינו כי מזה שכתב שם בשם הגר"א שיעיקר חטא עין הדעת היה שפרי זה גרם תאוה לאדם לחקור במושכלות בשכל האנושי להבחין טוב ורע ע"פ שכלו, ושלא לסמוך על האמונה לבד, הוא מצד המשכו אחר התאוה, וכמו שאחז"ל לא חטאו ישראל אלא כדי להתיר להם עריות, אך כל פיתוי הנחש לאכילת פרי עין הדעת, החלה רק אחר שהטיל זוהמא בדעות, והוא הפגם במוחין, וזוהמא זו שבה בחטא העגל.

⁴⁸ והיינו כי שורש הכתרים הוא בכתר, והוא נותר רק אצל משה, ואילו ישראל לא זכו להשיג אלא את ההוד שקרן מפניו, כי אף ששבו לקבל קישוטיים, הרי לא פסקה זוהמתן, ואין להם השגה בכתר אלא בשבת כשיש להם מעמד במקום מזוהך כמו לפני החטא, וכדלהלן.

ביאור דברי בעל הטורים

והנה מצינו דברים מיוחדים בבעל הטורים (שמות כה ו), שיחזקאל מנה י"ג מיני מלבושים הנ"ל, כי כשחטאו ישראל בעגל אבדו י"ג מלבושים, ועליהם נאמר (שמות לג ו) 'ויתנצלו בני ישראל את עדיהם, וכשתרמו י"ג מינים למשכן, חזרו אליהם י"ג המלבושים. ולכאן דבריו תמוהים, שהרי בסוגיא דשבת (שם) מבואר שאין הכתרים חוזרים אלא לעתיד לבא. ועוד, מה שנקט שניטלו מישראל י"ג תכשיטים האמורים על כל הטבות הקב"ה בדור המדבר, ואילו בגמ' מבואר שלא ניטל מהם אלא מה שקבלו במתן תורה, ואם הכוונה לכל קישוטי כלה, הלא כ"ד הם ולא י"ג.

ולביאור הדברים יש להקדים תמיהת כל הראשונים עה"ת, לשם מה אמר הקב"ה לישראל (שם ה) 'ועתה הורד עדיך מעליך', והרי כבר נאמר קודם לכן (שם ג) 'ולא שתו איש עדיו עליו', ראה שם שביארו בכמה אופנים.

ובהשקפה ראשונה היה נראה לבאר הכל כדלעיל, וכפי העולה מקדוק בלשון רש"י, כי על הפס' 'ויתאבלו ולא שתו איש עדיו עליו', כתב רש"י שהם 'כתרים שניתנו להם בחורב, כשאמרו נעשה ונשמע', ואילו בפס' 'ויתנצלו את עדיהם מהר חורב' ביאר דהיינו העדי שהיה בידם מהר חורב, והחילוק עולה מאליו, שהחלק של עומק ההבנה, הוא ה'כתר' אשר 'ניתן להם', ולכל אחד בפני עצמו, כי כל אחד יש לו את חלקו בתורה, וזהו 'עדי', שהוא תכשיט לו לבדו, והוא נחסר מאליו בעת האבלות, והוא אכן לא חזר, ו'לא שתו איש עליו' נמשך עד אשר יטהרו לע"ל מזוהמת הנחש, כי כתרים אלו תלויים בזיכרון וסילוק הרע, אולם 'עדיים' הכללי של כל ישראל, הוא ידיעת כל התורה ששייכת לכולם יחד, ומשמשת כ"ג מלבושים, שהם השגת שמותיו ומידותיו ית', הם התכשיטים אשר 'היו בידם', והשגתם נבעה מכל לכתם אחר ה' במדבר, ואותם נטלו מהם, והם אשר חזרו בעת תרומת המשכן⁴⁹.

אכן, ביאור זה לכאורה נסתר ממה שהתבאר לעיל, שי"ג קישוטי תורה הם כנגד י"ג מידות שבא"א, ומהם בא כל שפע או"א למוחין, מן הראוי היה שהם יהיו שרשי ההבנה, ואיך נחשבו כאן י"ג מלבושים, שהם התפיסה החיצונית שעניינה מתבטא בידיעת חלקי התורה.

⁴⁹ וראה בספר הכתב והקבלה (שמות לג ו) בביאור מעלת 'נעשה ונשמע', ש'נעשה' על חלק המצוה התלוי במעשה, ו'נשמע' על חלק העיון, כי שמייעה משמעה הבנה, וכיון שפסקה זוהמתו היו טבעם נוטה יותר לקנין שלמות נפשי, והיו ראויים למסור להם לוחות עדות המהודרים בתכלית היופי והקישוט, דהיינו בחלק העיוני ובחלק המעשי, וכשחטאו בעגל לא היו ראויים עוד להנתן להם עדי ותכשיט כזה, ולמבואר יש לומר שהחלק העיוני שהוא הבנת התורה, לא שתוו עליהם מאחר שהזדהמו בחטא, ואילו החלק המעשי הנובע מידיעת התורה, ניטל מהם והושב להם.

לפיכך נראה להציע באימה, כי המתבונן ב"ג הקישוטים שהזכיר יחזקאל יראה שאינם חלק מקישוטי תורה, אלא הם כוללים את כל ההטבות שהטיב הקב"ה עם ישראל בדור המדבר, ובהם התגלות הנהגת ההשגחה העליונה, שאינה תלויה בשכר ועונש, ולעולם אין לה הפסק⁵⁰, כאמור בירמיה (לב יט) 'אשר עיניך פקוחות', ובתהלים (קכא ד) 'הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל', ואמנם כל השגות התורה של דור המדבר נבעו מהנהגת הקב"ה עמהם, כי כאשר ראו השגחתו עין בעין בעמוד ענן יומם ועמוד אש לילה, בטחו בו וילמדו חוקי חיים⁵¹, ונמצא כי הארת פניו ית' היא אשר העמידה בטחונם⁵², וכמבואר לעיל במהות הקישוט של תכשיטי זהב, המורים על פנימיות ההנהגה העליונה, שאורה נשזר באברים עצמו, וכיון שתכלית ההשגחה היתה למתן תורה, כמילא מיתלל תלו בקבלת ישראל את התורה באמנם נעשה ונשמע⁵³, ובמעשה העגל תלו בטחונם באחר וזמננו הורדתה, ונאבדו מהם קישוטיה⁵⁴.

ושורש לזה מדברי רמח"ל (דעת תבונות קנח) שהקב"ה לא נתן לישראל את התורה כולה במעמד הר סיני, אלא היתה זו אלא היתה זו 'הכנה כוללת לכל עבודת המצוות, כי אז השלים להם תחילה כל העיטורים והמעלות הראויים לאדם העשוי לעבוד את יוצרו, שבתחילה נשפל מעלתו להיות עלול ליצר הרע, ואז נמשל כבהמות נדמה. ובבואם אל הר סיני, נתן להם האדון ב"ה כל היקר המגיע להם להשתלם במציאותם, להיות להם כח להיות משרתים אותו', והיינו שההנהגה בדור המדבר השלימה את מעלתם להשגת כל חלקי התורה, עד כדי דבקות בנותן התורה, ובדרגה זו נחשבו ישראל מוכתרים

⁵⁰ כמבואר באד"ר (קכט ע"ב), והרחיב בזה הגר"א (ספד"צ פ"א ד"ה אשגחא).

⁵¹ במכילתא (בשלח ויסע ב) אמר רשב"י לא נתנה תורה אלא לאוכלי המן, היה יושב ודורש ולא יודע מהיכן אוכל ושותה, מהיכן לובש מכסה, לא נתנה לדרוש אלא לאוכלי המן. וראה במיאור הגר"א למשלי (כב יט) ששיקר נתנית התורה לישראל היא כדי שישמו בטחונם בהקב"ה. לפי שיקר הכל הוא הבטחון, והרחיב בזה הגר"א חבר (פתחי שערים עקודים יב).

⁵² וכיון שיש בהנהגת א"א י"ג מידות, הרי מהם נובעים י"ג אופני בטחון של ישראל הניכרים ב"ג קישוטי, וכמבואר בכתבי הגרמ"מ משקלוב (כת"י למשנת חסידים קפד) שיש י"ג מדות ודרגות בבטחון, וכולם כלולים בכתוב (תהלים קיח) א' מן המצר קראתי יי"ה, ב' ענני במרחב הוא מז"ה, ג' ה' לי לא אירא, ד' מה יעשה לי אדם, ה' טוב לחסות בו, ו' טוב לחסות, ז' כל גוים בו, ח' סבוני גם סבוני בו, ט' דחו דחיתני בו, והן נכללין ב"ג.

⁵³ וכמבואר לעיל, שהפסק הזהומא חל בשעה שאמרו 'נעשה ונשמע', טרם מתן תורה, שהרי על אמירה זו נאמר 'תומת ישרים תנחם' (ראה שבת פח.), וביאר הנה"מ (נחלת יעקב שם) שאנו בוטחים בהקב"ה בלי לחקור אחר עתידות או טעמים, ונקראו 'תם', כי התם אינו משיג, כאמור (איוב ט, כא) 'תם אני לא אדע'.

⁵⁴ והנה כבר נודעו דברי האר"י (שעה"כ פסח ג) שהפסוק 'ותרבי ותגדלי ותבואי בעדי עדיים', מורה על שלשה שלבי עליית ז"א מוקטנות לגדלות, ו'עדי עדיים' הם שלשה מוחין, ובכתבי הגרמ"מ משקלוב (זהר ח"ב כב) כתב שמועל שלשה אלו יש עדי רביעי, והוא האמור בפס' 'ויתנצלו בני ישראל את עדיים', ולמבואר, יתכן לפרש כוונתו, שכל העליה מוקטנות לגדלות נעשית ע"י הקב"ה בכבודו ועצמו, אך העדי העליון הרי ניתן במתן תורה מוכח בטחונם של ישראל, ולכן מועלה זו ניטלה מהם בעת שהמירו בטחונם בשור אוכל עשב.

בכתרי תורה, אף טרם קבלו כל קשוטיה, כי הכתרים הם השלימות הפנימית שעליה יתאימו כל פרטי הקישוטים.⁵⁵

מועתה יש לבאר בדברי בעל הטורים, כי אמנם במעשה העגל חסרו כל כ"ד קישוטי כלה, אלא שבהנהגת א"א חזרו י"ג קישוטיין בעת תרומת י"ג מינים למשכן, ואמנם שוב לא חזרו הכתרים שהם קישוטי המוחין⁵⁶, כי מצבם תלוי בזיכוכ כ"ד זיני דסאבותא לעתיד לבא, ולא היו האברים הפנימיים כגלילי זהב, אך מכל מקום כיון שהרימו נדבת לבם אל קודש, לא פסקה מהם ההשגחה העליונה, וחל אור התכשיטים על חיצוניותם⁵⁷.

הוראת הקישוטים והכתרים

והנה מהות ריבוי צורות הקישוטים וחילוק שימושיהן בהכרח נובע מהוראתם על אופני ההנהגה העליונה, וראש וראשון להם הוא הכתר שלא נמנה בכ"ד קישוטיין. ואמנם כבר התבאר לעיל הענין שאין קישוטי יופי אלא באשה, ואילו האיש אינו מתקשט אלא בכלי מלאכתו ופעולתו, אך מכל מקום מצינו קישוט אחד לאיש, והוא הכתר בראשו של מלך, והוא שונה בצורתו ותכליתו מכל קישוט, כי אינו מקיף ומפאר את הראש, אלא עומד עליו, וצורת גובהו מורה שראשו של המלך משתייך למקום עליון יותר⁵⁸, והרי הוא כתחתיתו של צינור המרכז ומועביר שפע עליון אל המלך התחתון, ובזה הוא נבדל מכל הקישוטיין, שכולם נשזרים באברי האדם, ותלויין ביופי מעשיו, ואילו

⁵⁵ וכן נקראו הכתרים בתפילת שבת 'כליל תפארת', ובושענות [תתנו לשם ולתהילה] 'תעטרנו באהבה כלולה', וביאר הרוקח, דהיינו הכתרים שקבלו בסיני, שם היתה 'אהבת כלולותיך' היא אהבה שלימה בלי דופי, הרי שהכתרים מורים על שלימות פנימית.

⁵⁶ וכבר כתב הגר"א (ספד"צ פ"א ד"ה וזיוניהן בהגהה) ששני כתרים הם חכמה ובינה, ותלה דבריו בדברי תנוד"א (ח"ב פ"ד) ששני הכתרים היו ככתרו של אדם הראשון, והיינו שאדה"ר איבד בחטאו את האחיזה בדעת, וישראל זכו לה במתן תורה כאשר פסקה זוהמתו, ושוב קבלו מוחין, וראה לש"י (הקדו"ש, שער הפונה קדים פ"ב).

⁵⁷ ואף זה יבואר כדלעיל, כי רק הכתרים ניטלו מחמת הזוהמא, שהיא שיבוש הדעות, ואילו שאר הקישוטיין ניטלו מחמת חטא התאוה, וכאשר הפרישו ממומנם לתרומות הלשכה, הרי גילו בכך צד התגברות על החמדה, ושוב היו ראויין לקישוטי גופם, אף שעדיין שורש החטא במוחם מנע מהם השבת כתריהם.

⁵⁸ כלשון מהר"ל (ח"א שבת נו ע"ב) שהכתר מורה על מעלה נבדלת, ובדרך חיים (פ"ד מי"ד טו) כתב שהכתר הוא תכלית המדרגה של בעל הכתר, והיינו שתכלית האדם היא להגיע לחיבור אל התורה, שבה גילוי רצונו בעולם, והיא כוללת תר"ך עמודי אור, בתרי"ג מצוות דא"ו וז' דרבנן, ועיקרם הוא בתלמוד, וכמבואר להלן שכתרי התורה הם בתושבע"פ, כמבואר בהרחבה באור תורה (מ"ג). והנה במנחות (כט:) מצינו שמושה רבנו מצאו להקב"ה יושב וקושר כתרים לאותיות, ואמור לו הקב"ה שרבי עקיבא עתיד לדרוש בהן על כל קוץ תילי תילים של הלכות, ושמעתי ממו"ר הגר"מ שפירא זללה"ה שכתר האות הוא החשיבות הנעלמת שהיא התוכן הפנימי של האות, והעלמותה הוא מחמת שהבריאה והטבע יוצרים חושך והעלם לכל אדם, זולת רבי עקיבא שמסר נפשו על התורה, עד שהשיג את עומק התורה שהוא מאיר אף בחשיכה, ועל כך שנינו (סוטה מט:) 'משמות ר"ע בטל כבוד תורה, ופירש רש"י שנתן לבו לדרוש כל קוץ וקוץ, וזהו כבוד תורה גדול שאין בה דבר לבטלה, והיינו שהוציא לאור איך כל פרט בתורה חל למעשה בתחתונים. ואמור שלכן "כתר" בגי' הוא 'רות' ו'דוד', כי רק ע"י יצירת רות משה מואב, התגלה במלכות דוד היאך תר"ך עמודי אור מאירים בכל מקום.

הכתר מרומם את האדם למעלה ממעלתו העצמית, ומגביה את קומתו, כי המלך אינו תלוי במעשיו, אלא בכך שאין מעליו אלא ה' אלוהיו.⁵⁹

ואכן, שינוי הצורה מורה על חילוק המהות, כי הקישוטים מורים על מעלת אבריו, ובהם כלולה התפיסה במרחבי ידיעת התורה, וקניינה בעמל גוף ונפש, אולם הכתר מורה על הבנת המוח, שהיא נובעת מהלך נר ה' נשמות אדם על ראשו⁶⁰, והוא חבוש על ראש האדם רק אחר השלמות קומתו, ובו חיבורו אל גזי מרומים⁶¹.

מרגניתא טבא דא נמצאת תותי חספא דשיחת חולין של חכמי ישראל, במעשה הנודע (ירושלמי שבת פ"ו ה"א), ברבי עקיבא שעשה לאשתו עיר של זהב, ראתהו אשת רבן גמליאל וקנאה בה, אמרה לפני בעלה, אמר לה וכי עשית לי כמו שעשתה היא לבעלה, שהיתה מוכרת קליעות ראשה ונתנת לו כדי שיוכל ללמוד תורה. והיינו שאשת רבן גמליאל קיבלה רק תכשיטין, וכאשר חפצה בעיר של זהב, שהיא עטרה לראש (סוטה מט ע"ב), אמר לה בעלה שהכתר תלוי בשלימות, כאשת רבי עקיבא.

ומה נורא מקום מעלה זו, כי אף אשת רבי עקיבא, הקרויה 'רחל', לא זכתה בעטרתה אלא אחר שהשלים רבי עקיבא מעלתו ובא עם כ"ד אלף תלמידים, וכיון שזקפם לזכותה, נתן לה עיר של זהב, כי אין כתר של זהב נאה אלא כשהוא בא אחר שלימות כ"ד תכשיטין של הכלה.

משה נטל כל הכתרים

והנה בנדרים (לח ע"א) אמר רבי יוסי ברבי חנינא לא ניתנה תורה אלא למשה ולזרעו, שנאמר כתב לך פסל לך מה פסולתן שלך אף כתבן שלך, משה נהג בה טובת עין ונתנה לישראל וכו', ומקשי' שהרי נאמר ועתה כתבו לכם את השירה הזאת למוען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל, אלא פילפולא

⁵⁹ וראה דברי הגר"א (משלי ד ט) על הכתוב 'עטרת תפארת תמגנך', שהעטרת אינה מעלה חן, אלא שמתפארים במי שלובשין העטרת, כי אין דרך ללבוש העטרת אלא הגדולים, ומתפארים בו בני משפחתו ואוהביו, וגם העטרת הוא מגן, שהכל יראין ממי שלובש עטרת שהוא לבוש מלכות, ומבואר שאינה משמשת כקישוט לנוי, אלא שיש לה משמעות מרוממות, ולפיכך מעלתה אינה מצטמצמת למי שחובש את העטרת, אלא אף קרוביו מתפארים בו.

⁶⁰ והענין מבואר היטב בנפש החיים (ש"א פט"ז) שסוד המוחין קדישין הוא, שהנשמה שורה במוח, וקצתה חופף ומקיף ומאיר על ראשו בקירוב מקום. אבל עיקרה היא כולה למעלה גנוזה ונעלמה במקורה העליון בתוך הפה. ומאיר בריחוק מקום, ואין מבואר בעולם להשיג בחינת נצוצי אור הנשמה אם לא ע"י העסק והעיון והתבוננות בתוה"ק בקדושה. וכשעמדו ישראל על הר סיני לקבל את התורה. היו מבקשים לשמוע הדברות מפי הקב"ה, וזכו כולם שהיה חופף ומאיר עליהם זיו ניצוצי זהר בחינת הנשמה מנשמת פיו ית' כביכול, והוא סוד הכתרים שזכו בסיני. ושמות עולם על ראשם. ועי"ב זכו להשיג סתרי פנימיות נשמות התוה"ק.

⁶¹ ולכן הוא נרמז בקצו העליון של יוד, כי אף שהכתר אינו חלק מן הגוף, הרי בבחינתו התחתונה הוא מתייחד עם החכמה והבינה, [אין א' כתר י' חכמה ו' בינה], אך מבחינת עצמו בשרשו הפשוט אין לו שם ונקודה, וראה פרדס רמונים (יט ב).

בעלמא. ומאמר זה טעון ביאור, מה הנידון לומר שכל התורה נתנה רק למשה, ולא לישראל, וכבר האריכו בזה.

אכן כיון שמאמר זה נדרש במקרא האמור בלוחות שניות, יש לבארו על פי מה שמצינו (שבת פח ע"א) דאמר רבי יוחנן על הכתרים שנטלו מישראל אחר מעשה העגל, שבכולן זכה משה ונטלן. וכבר התבאר שהסתלקו מהם רק הכתרים, כי הם המוחין שבהם כח ההבנה, אך ידיעת התורה נותרה בישראל, וזהו שהסיקה הגמרא בנדרים שפלפולא ניתן רק למשה, וביארו תוס' שם דהיינו שיטת חריפות והבינה. נמצא שאמנם ידיעת כל התורה, שהיא נחשבת כ'שירה', ניתנה לכל ישראל, ורק תפיסת עומק הבנתה, ניתנה דוקא למשה, וממנו קבלו כל ישראל בטוב עיניו⁶².

קישוטים בתושב"כ וכתרים בתושבע"פ

והנה בעירובין (נד ע"א) אמרו, אלמלא נשתברו הלוחות לא היתה תורה משתכחת מישראל, שנאמר 'חרות על הלוחות', וכשהיו מסתכלים בלוחות ידעו כל מה שהיה נצרך להם בתורה, והשכחה בלימוד התורה התחדשה רק בשבירתם, ובירושלמי (פאה פ"ב ה"ד) אמר ריב"ל 'ועליהם ככל הדברים', מקרא משנה גמרא ואגדה, אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש לפניו רבו כבר נאמר למשה בסיני, מה טעם יש דבר שיאמר ראה זה חדש הוא, משיבו חבירו ואומר לו כבר היה לעולמים. וכן הוא בשקלים (פ"ו ה"א) אמר חנניה בן אחי רבי יהושע בין כל דיבור ודיבור דקדוקיה ואותיותיה של תורה, וביאר הבית הלוי (ח"ג דרוש יח) שבלוחות ראשונות כל התורה היתה רמוזה, וישראל היו המקיימים את התורה ושומרים אותה, כארון הקודש שמונה בו הספר תורה, והוא תשמישי קדושה, אבל בלוחות שניות ניתנה להם התורה שבעל פה, נמצא שישראל הם בבחינת קלף של תורה שבעל פה, כמאמר הכתוב (משלי ג ג, ז) כתבם על לוח לבך, וכשם שהקלף והכתב שעליו הם יחד ספר תורה, כן התורה וישראל כולא חד הוא. וכל אחד ואחד זוכה לפי מדרגתו ולפי יגיעתו בתורה הקדושה.

וכבר נודעו דברי התנחומא (פר' נח) שכפיית ההר לא היתה על התורה שבכתב, כי עליה ענו כלם ואמרו 'נעשה ונשמע', כיון שאין בה יגיעה וצער והיא מעט. וכל הכפיה נצרכה רק על התורה שבע"פ,

⁶² פעולת העין כוללת כמה רבדים, כי עצם הראייה, תפיסתה חיצונית ביותר ביחס לשאר החושים, ויש בה הרבה צדדי טעות, כיון שאין לה חיבור לעצם הדבר, ומעלת הקישוטים שמיפים את הגוף אף שאינם מחוברים אליו, היא רק לגבי תפיסה זו, כי השמיעה וההבנה הם בעצם הדבר, ואינם מתפעלים ממראהו החיצוני, אכן לעומת זאת, עומק התפיסה של העין היא מעל כל החושים, והיא הנקראת 'עין טובה' או 'עין רעה', ושורשה בראית המוצח, שמקומו 'בין עיניך' [כמו שביאר רמח"ל באופן מופלא באדיר במדור, עיניו דרישא, ע"ש], והיא ההשגחה העליונה, שעניה פתוחות לעולם, ואכן על המוצח אין קישוט זולת הכתר, ובו זכה משה והנחילו לישראל בטוב עינו. ובהעדרו הרי היא 'מלכותא בלא תגא' (סנהדרין קה). שממנה מקור העזות והחוצפה (ראה רמח"ל שם ד"ה ברוך בני), והוא אשר מצינו בקרח שאף שפיקח היה, ראה לחלוק על משה, כי 'עיניו הטעותו, ואכמ"ל.

שיש בה דקדוקי מצות קלות וחמורות והיא עזה כמות וקשה כשאול קנאתה, עד שאין לומד אותה אלא מי שאוהב הקב"ה בכל לבו ובכל נפשו ובכל מאודו, לפיכך אור שנברא ביום ראשון גנוז הקדוש ברוך הוא לעמלי תורה שבע"פ. ועוד מצינו שם (כי תשא טז) שכאשר התרצה הקב"ה למושה ואמר לו פסל לך שני לוחות אבנים, התפלל משה לכתוב הכל כמו שהיה בראשונות, כדי שיוזכו למדרגה הראשונה שהיו למדים ואינם שוכחים, והשיב לו הקב"ה שלא יתן להם כולה בכתב, רק 'כתב לך' זה מקרא, אבל המשנה והתלמוד יהיו מעתה בעל פה, הרי שאחר שנשתברו הלוחות, נוסף קנין חדש בתורה והוא ע"י עמל ויגיעה, ובעוד שבעת מתן תורה כשאמר אנכי נקבע תורה בלבם (שהש"ר א טו), הרי אחר שבירת הלוחות רק ע"י העמל בתורה שבעל פה נקבעת התורה בנפש האדם [וראה עוד בזכרון שמואל ובשיעורי הגרש"ר סנהדרין צט ע"ב אות תצה].

נמצא, שהתורה שבכתב נשארה כולה לישראל, וקבלוה בלוחות שניות ביוה"כ, אולם בכל כ"ד ספרי תושב"כ אין לנו אלא קישוטי תורה, שהם צד ידיעת התורה, אך הכתרים גנוזים בתורה שבע"פ, וכמבואר שענין הכתר הוא השגת פנימיות המוחין שבהם כח ההבנה, וזאת ע"י עמל התורה להגיע לנקודה הפנימית, שהיא גנוזה בתושבע"פ.

ובזה יאיר אור חדש על נטילת הכתרים ע"י משה, כי אמרו בתנחומא (כי תשא טז) כל ארבעים יום היה לומד תורה ושוכח ואחר כך ניתנה לו במתנה, והיינו שאצל משה רבינו היתה כל התורה כמו קודם השבירה, ונעשה גופו קדוש כגוף של תושב"ע, וכמו שבלוחות הראשונים היו כתובים כל דברי התורה, כך היו כתוב בראשו של משה כל מה שניתן לאדם להשיג בתושבע"פ, והיינו כתר, כמבואר.

חזרת הכתרים בשבת

בפרי עץ חיים (שער השבת פ"ח) מבואר שמשה רבינו מחזיר בכל ליל שבת את הכתרים לישראל, ומחלק זה שנטל משה מקבלים תוספת נשמה⁶³, ועל זה אומרים בתפלת יום השבת 'ישמח משה במתנת חלקו', שזוכה בשבת למדריגת אורו שזכה במתן תורה ומחזיר הכתרים לישראל. וראה גם במנורת המאור (מהר"י אבוהב, נ"ג כ"ד ח"ה פ"א), שמשה רבינו 'זכה ונטלן ברשותו, להחזירן לכל מי שילמוד ממנו בחייו ומתורתו לאחר פטירתו'.

⁶³ והרחיב בזה החתם סופר (שמות לא, יז) 'נשמה יתירה היא אותן הכתרים שקשרו להם ס' רבוא מלאכי השרת נגד נעשה ונשמע, ושוב הורידו עדים מהר חורב וניתנו כולם למורע"ה ומשם קרן עור פניו, ובכל שבת נותן מורע"ה לשומרי שבת ניצוץ מחלק כתר ומחזירו לו במוצש"ק'.

ולמבואר, יש לפרש טעמו, שחזרת הכתרים בשבת ע"י משה היא, משום שמושה לא חטא בעגל, וכיון שלא שבה אליו זוהמות הנחש, הרי נותרו בידו כתרים הראשונים⁶⁴, שבהם הבנת התורה, אך לכל ישראל אין תפיסה בה אלא כאשר בשבת שבכל העולם לתיקונו כלפני חטא עין הדעת, כמבואר במדרש (ב"ר פי"א ו"ב) שאור הגנוז שימוש ל"ו שעות, והיינו גם ביום השבת שלאחר חטא עין הדעת, ובהכרח הוא משום שמעלת השבת היא, שכולה למעלה מחטא, ולפיכך לא ניכר פגם הבריאה עד אשר עברה שבת בראשית, ונגזז אור הגנוז, וראה עוד בספר הדע"ה (ח"ב דרוש ד ענף ט סי' ד).

אכן, כפי המבואר, הרי בכ"ד ספרים של תושב"כ יש רק את קישוטי התורה, והם נמצאים באותיותיה, אך כתריה תלויים בהבנת תושבע"פ, ולפיכך החזרתם היא רק ע"י לימוד כ"ד פרקי מסכת שבת, ורק ביום השבת מעין עוה"ב ניתן להנחיל בהם את כתרי הבנת התורה לישראל.

חזרת הכתרים בעתיד

והנה בשבת (פח ע"א) אמר ריש לקיש עתיד הקב"ה להחזיר לנו. שנאמר ופדונוי ה' ישובו ובאו ציון ברנה, ושמחת עולם על ראשם, שמחה שמעולם על ראשם, ובסדר אליהו זוטא (פ"ד ד"ה רבי ישמעאל) הוסיף בביאור הדרשה 'שמחת עולם בלבם לא נאמר, אלא על ראשם'.

והרמב"ם (תשובה פ"ח ה"ב) כתב "כך אמרו חכמים הראשונים, העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא תשמיש, אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנין מזיו השכינה וכו', זה שאמרו 'עטרותיהם בראשיהם' כלומר דעת שידעו שבגללה זכו לחיי העולם הבא מצויה עמה, והיא העטרה שלהם⁶⁵. והרי הוא אומר 'ושמחת עולם על ראשם' ואין השמחה גוף כדי שתנוח על הראש, כך עטרה שאמרו חכמים כאן היא הידיעה, ומהו שאמרו נהנין מזיו שכינה, שידעו ומשיגין מאמתת הקב"ה, מזה שאינם יודעים והם בגוף האפל השפל", ולכאור' כוונת הרמב"ם לדרשה הנ"ל, וא"כ יש להעיר, שהרי בתנא"א ביאר שהדרשה היא ממה שלא נאמר 'שמחת עולם בלבם', ואילו הרמב"ם נקט שהלימוד הוא ממה שאין השמחה גוף.

⁶⁴ והוא ענין קרינת עור פני משה, כמו שביאר רמח"ל (דעת תבונות ס" ע) שזכה לכך כי קיים תכלית האדם בביאת הנשמה לגופו, לזכר אותו זיכור ממש, ולהעלותו משפל מדרגתו החמורית, והוסיף שם (סי' פו) שזיו הפנים יוצא משלימות החיבור בין הנשמה לגוף, ואין הזיו קיים בנשמה בפני עצמה או בגוף בפני עצמו, אלא רק מחיבורם יחד. וכמבואר שהוא הוא ענין ה'כתר', המורה על רוממות בעליו, ועל חיבורו אל מקור עליון, ועל כך אמרו (ב"ר יא, ב) 'אינו דומה אור פניו של אדם בשבת לכל ימות השבוע', כי כל אדם מישראל מקבל ניצוץ מחלקו של משה, וראה בעל הטורים (ריש ויקהל) שלכן נסמכה פרשת שבת לכתוב 'כי קרן פני משה'.

⁶⁵ לשון הגר"א (משלי יד, יח) על הכתוב שם 'וערומים יכתירו דעת', כלומר שמעטרין ומכתירין את מה שיודעין בעצמן, וגם שמעטרים את עצמן בדעת שלהם, כמו שאמרו ועטרותיהם בראשיהם, והן סוד התריין עטרין ומפני שהדעת מקורו בכתר כידוע, לכן אמר יכתירו דעת.

אכן לפי המבואר, נמצא שכוונת ריש לקיש לומר שלעתיד לבא ישובו גם הכתרים של השגת התורה במוחין שבראשו, ולא רק תפיסת הלב, ואמנם השמחה שבלב היא דבר מוחשי, שיש לו השלכה על הגוף, כאמור 'ורחב לבבך' (ישעיה ס ה) 'תרחיב לבי' (תהלים קיט לב), וכולה בגדרי השמחה של עולם הזה, ואילו ה'שמחה על ראשם' עניינה השגה שאינה קיימת בכלי הגוף, ואף הנאתה היא מזיו השכינה, שהיא מהנאות עוה"ב⁶⁶.

ובשפת אמת (פרשת בא, תרמט) כתב שהטעם שעתיד הקב"ה להחזיר את הכתרים, הוא, משום שכל המתגלות שנתן הקב"ה הם לדורי דורות, והם צפונים וגנוזים, ויש זמנים ומצות שעל ידיהם זוכים להתגלותם, וכאשר אין לישראל זכות לגלותם הרי הם קיימים במקומם, ושם הם גנוזים לעת שיהיו ראויים להחזירם, וכן בכתרים שקבלו ישראל במתן תורה, כשניטלו, זכה משה ונטלן, והיינו שהקב"ה הכין בכלל ישראל מי שיהיה אפשר להשאיר אצלו את אותם ההארות גם בזמן שאין כולם יכולים לקבלם בגלוי, ולעתיד לבא כשהיו ישראל ראויים לגילויים, עתידין לחזור לנו.

מהות התכשיטים לפי מיקומם

אמר החכם מכל האדם (משלי כה יב) 'נזם זהב וחלי כתם מוכיח חכם על און שמעתי', וביאר הגר"א, נזם הוא תכשיט לאוזן, וחלי הוא תכשיט לפנים, ודרך לעשות התכשיט של הפנים מדבר היותר יקר, וכמו ששני תכשיטין אלו המה טובים ונאים כן טוב כאשר המוכיח חכם, מבואר מדבריו שמהותו של כל תכשיט תואמות למקומו, ופעולתו לפארו נמשכת מעצם התאמתו. ומכח הנחה זו נבא לבאר את עניינו של קישוט מכ"ד קישוטי כלה שמנה ישעיה, וכפי שתוארו בירושלמי (שבת פ"ו ה"ב)⁶⁷.

⁶⁶ וראה פרי צדיק (ויקרא) שהכתר הוא אור המקיף שאי אפשר להשיגו בכלי המוחין של האדם, ולכן הוא נקרא 'אין'.

⁶⁷ טרם עלה בידי להשלים ביאור עניינו של כל תכשיט לפי מקומו, ואקווה להשלימו כאשר יזכנו השי"ת בקרוב לשמוח גם בשמחת בתנו 'אסתר בת יפה'.

ברכת המזון

רבותי נברך:

יהי שם יהוה מברך מעתה ועד עולם:

ברשות מרגן ורפגן ורבותי. נברך אלהינו שהשמחה במעוננו. ושאלנו משלנו:

ברוך אלהינו שהשמחה במעוננו. ושאלנו משלנו. ובטובו חיינו:

ברוך אלהינו שהשמחה במעוננו. ושאלנו משלנו. ובטובו חיינו:

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם. הן את העולם גלו. בטובו בחרן בחסד
וברחמים. הוא נותן לחם לכל בשר. כי לעולם חסדו: ובטובו הגדול תמיד לא
חסר לנו ואל יחסר לנו מזון לעולם ועד. בעבור שמו הגדול. כי הוא אל וז
ומפרנס לכל ומטיב לכל וממין מזון לכל בריותיו אשר ברא: ברוך אתה יהוה.
הן את הכל:

נודה לך יהוה אלהינו. על שהנחלת לאבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה. ועל
שהוצאתנו יהוה אלהינו מארץ מצרים. ופדיתנו מבית עבדים. ועל ברייתך
שחתמת בבשרנו. ועל תורתך שלמדנו. ועל חקך שהודעתנו. ועל חיים חן
וחסד שחוננתנו. ועל אכילת מזון שאתה וז ומפרנס אותנו תמיד. בכל יום
ובכל עת ובכל שעה:

ועל הכל יהוה אלהינו אנחנו מודים לך ומברכים אותך. יתברך שמך בפי כל חי
תמיד לעולם ועד: כפתוב. ואכלת ושבעת וברכת את יהוה אלהיך על הארץ
הטבה אשר נתן לך: ברוך אתה יהוה. על הארץ ועל המזון:

רחם נא יהוה אלהינו על ישראל עמך. ועל ירושלים עירך. ועל ציון משכן
כבודך. ועל מלכות בית דוד משיחך. ועל הבית הגדול והקדוש שנקרא שמך
עליו: אלהינו. אבינו. רענו זוגנו פרנסנו וכלכלנו והרויחנו. והרוח לנו יהוה
אלהינו מהרה מכל צרותינו. ונא אל תצריכנו יהוה אלהינו לא לידי מתנת בשר
ודם ולא לידי הלואתם. כי אם לך המלאת. הפתוחה. הקדושה והרחבה.
שלא נבוש ולא נכלם לעולם ועד:

רצה והחליצנו יהוה אלהינו במצותיך ובמצות יום השביעי השבת הגדול
והקדוש הזה כי יום זה גדול וקדוש הוא לפניך לשבת בו ולנוח בו באהבה
במצות רצונך וברצונך הניח לנו יהוה אלהינו שלא תהא צרה ויגון ואנחה ביום
מנוחתנו והראנו יהוה אלהינו בנחמת ציון עירך ובבנין ירושלים עיר קדשך כי
אתה הוא בעל הישועות ובעל הנחמות:

ובנה ירושלים עיר הקדש במהרה בימינו. ברוך אתה יהוה. בונה ברחמי
ירושלים, אמן:

קנישוי פני בלילה

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם. האל. אבינו. מלכנו. אדירנו. בוראנו. גואלנו. יוצרנו. קדושנו קדוש יעקב. רוענו רועה ישראל. המלך הטוב והמטיב לכל. שבכל יום ויום הוא המטיב הוא המטיב לנו. הוא גמלנו הוא גמלנו הוא גמלנו לעד לחן ולחסד ולרחמים ולרחמים. הצלה והצלה. ברכה וישועה. נחמה. פרנסה וכלכלה. ורחמים וחסידים ושלום וכל טוב. ומכל טוב לעולם אל יחסרנו. אמן:

הרחמן הוא מלך עלינו לעולם ועד הרחמן הוא יתברך בשמים ובארץ: הרחמן הוא ישתבח לדור דורים. ויתפאר בנו לעד ולנצח נצחים. ויתחדר בנו לעד ולעולמי עולמים: הרחמן הוא פרנסנו בכבוד: הרחמן הוא ישבר עלנו מעל צוארנו והוא יוליכנו קוממיות לארצנו: הרחמן הוא ישלח לנו ברכה מרבה בבית הזה ועל שלחן זה שאכלנו עליו: הרחמן הוא ישלח לנו את אליהו הנביא זכור לטוב ויבשר לנו בשורות טובות ישועות ונחמות:

קנישוי פני בלילה

הרחמן הוא יברך את (אבי מורי) בעל הבית הזה ואת (אמי מורת) בעלת הבית הזה. אותם ואת ביתם ואת זרעם ואת כל אשר להם. (ואם סמוך על שלחן עצמו יאמר:

הרחמן הוא יברך אותי ואת אשתי ואת זרעי ואת כל אשר לי), אותנו ואת כל אשר לנו. כמו שנתברכו אבותינו אברהם יצחק ויעקב, בכל. מכל. כל. בן יברך אותנו כלנו יחד בברכה שלמה. ונאמר אמן:

במרום עליונים ועליונים זכות שתהא למשמרת שלום. ונשא ברכה מאת יהוה. וצדקה מאלהי ישענו. ונמצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם:

הרחמן הוא ינחילנו יום שכלו שבת ומנוחה לחיי העולמים:

מגדול ישועות מלכו ועשה חסד למשיחו לדוד ולזרעו עד עולם: עשה שלום במרומינו הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן:

יראו את יהוה קדושינו כי אין מחסור ליראיו: כפירים רשו ורעבו ודורשי יהוה לא יחסרו כל טוב: הודו ליהוה כי טוב כי לעולם חסדו: פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון: ברוך הגבר אשר יבטח ביהוה והיה יהוה מבטחו: נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם: יהוה עז לעמו יתן יהוה יברך את עמו בשלום:

שבע ברכות

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם. בורא פרי הגפן:

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם. שהכל ברא לכבודו:

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם. יוצר האדם:

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם. אשר יצר את האדם בצלמו. בצלם דמות
תבניתו. והתקין לו ממנו בנים עדי עד. ברוך אתה יהוה יוצר האדם:

שש תשיש ותגל העקרה. בקבוץ בניה לתוכה בשמחה. ברוך אתה יהוה
משמח ציון בבניה:

שמח תשמח רעים האהובים. כשמחה יצירך בגן עדן מקדם. ברוך אתה יהוה
משמח החתן וכלה:

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם. אשר ברא ששון ושמחה. חתן וכלה.
גילה רנה. דיצה וחדנה. אהבה ואהבה. ושלום ורעות. מהרה יהנה אלהינו
ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים. קול ששון וקול שמחה. קול חתן וקול
כלה. קול מצהלות חתנים מחפתם ונערים ממשותה נגינתם. ברוך אתה יהוה
משמח החתן עם הכלה: